This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

NYPL RESEARCH LIBRARIES
3 3433 07437151 3

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

MEGVÁLTÁS

DRÁMA HÁROM FELVONÁSBAN

IRTA

SZALAY MIHÁLY

BUDAPEST
SINGER ÉS WOLFNER KIADÁSA

Digitized by Google

Drama, Hungarian

Digitized by Google

MEGVÁLTÁS

DRÁMA HÁROM FELVONÁSBAN

Irta

SZALAY MIHÁLY

ORK
LIC
LIBRARY

BUDAPEST, 1907.
Singer és Wolfner kiadása.

Digitized by Google

THE NEW YORK
PUBLIC LIBRARY
485432 A
ASTOR, LENOX AND
TILDEN FOUNDATIONS
R 1930 L

Minden jog fenntartva.
Színházakkal szemben kézirat.

THE NEW YORK
PUBLIC
LIBRARY

Digitized by Google

SZEMÉLYEK:

(*A budapesti Nemzeti Szinház bemutató előadásán.*)

Özv. Keresztes Mihályné	Rákosi Szidi
Keresztes Mihály, apátplebános, fia	Gál Gyula
Erdős Mária	P. Markus Emilia
Schwarz József	Pethes Imre
Hidvéghy grófné	Lánczy Ilka
Sólyomberky báróné	Vizvári Mariska
Seress Dánielné	Paulayné
Erdős Anna	Munkácsy Mariska
Levélhordó	Barthos Gyula
Juliska	Várnai Janka a. n.
Lina	Tóth Irma a. n.
Szomszédasszony	Keczeri Irén
Orvos	Mihályffy Károly
Munkás	Ódry Árpád
Sekrestyés	Abonyi Gyula
Harangozó	Rózsahegyi Kálmán
Inas	Szőke Lajos

Idő: *A jelenkor.*

Szín: *Az első felvonásban az ilkafalvi (Budapest külvárosi) plébániahivatal. — A második felvonásban Erdősék lakása Kistétényen. — A harmadik Hidvéghy grófné Andrássy-úti lakásának egyik cselédszobája.*

Digitized by Google

MÁRKUS SAMU KÖNYVNYOMDÁJA, BUDAPEST.

Digitized by Google

ELSŐ FELVONÁS.

Szín: Az ilkafalvi plebánialak irodahelyisége. Modern úri berendezés. Mikor a függöny felgördül, a ***sekrestyés*** *és* ***inas*** *befejezik a takarítást.*

SEKRESTYÉS

A nagyságos úr ma valamivel később jön. Külső dolga akadt, de tíz órára minden bizonnyal itt lesz. Aki előbb jön, az várjon, én átmegyek a templomba.

INAS

Mehet egész bátran; az irodatakarítással készek vagyunk és a feleket magam is győzöm; ha jól tudom, mindössze egy munkásember van odakint; nagyon szomorú a képe, bizonyosan halálesetet akar bejelenteni.

(A jobb oldalajtó nyílik és bejön ***id. Keresztes Mihályné****, a plébános anyja. Mintegy hatvanéves* ***matrónа*** *házi toilettben. Amint a két ember az öreg úri nőt meglátja, eléje szaladnak és tiszteletteljesen kezet csókolnak neki).*

Digitized by Google

SEKRESTYÉS, INAS

(*Egyszerre*). A tekintetes asszony! Milyen öröm!

KERESZTESNÉ

Szép tőletek, hogy örültök; tudom, hogy őszinték vagytok. Nem is volt olyan nagy a veszedelem, csak a korom tette, hogy olyan sokáig húzódott a dolog. Most már egészen jól érzem magamat.

SEKRESTYÉS, INAS

(*Egyszerre*). Hála istennek!

KERESZTESNÉ

(*Leül egy fauteuilbe és szétnéz a szobában*). Úgy látom, tisztességesen dolgoztok, ha nincsen is rajtatok a szemem. (*Tekintete egy akasztható párnára esik, mely a pamlagon fekszik.*) Kicsiny hiba nélkül mégsem esik. (*Az inashoz.*) Miért nincs az a párna *(rámutat)* a helyén? Akaszd oda a karosszékre!

INAS

A nagyságos úr parancsolta, hogy vegyük le; azt mondta, hogy a tekintetes asszony nagyon kényezteti; jó lesz a karosszék párna nélkül is; elég kényelmes.

Digitized by Google

KERESZTESNÉ

Ha úgy mondta a nagyságos úr, neked van igazad; akaszd hát ide a fauteuilre.

INAS

(*A párnát a másik fauteuilre akasztja.*)

KERESZTESNÉ

(*A sekrestyéshez*). Most pedig, öregem, rajtunk a sor. Hogy sáfárkodott a betegségem alatt; elég volt a pénz?

SEKRESTYÉS

(*Zavartan.*) A pénz, a pénz . . . tekintetes asszonyom . . .

KERESZTESNÉ

(*Figyelmesen.*) No, no, csak nincsen valami baj a pénz körül?

SEKRESTYÉS

Csak az a baj, hogy megvan még az egész; egy fillér sem hiányzik belőle.

KERESZTESNÉ

(*Szigorúan.*) Hát ilyen jó emberem maga nekem; így helyettesített engem a szegényeimnél?

INAS

(*Közbeszól.*) A tekintetes asszony szegényei az utolsó fillérig megkapták a járandóságukat.

Digitized by Google

KERESZTESNÉ

Vagy úgy! (*Kérdőleg a sekrestyésre néz).* A fiam?

SEKRESTYÉS

Igen, kérem; a nagyságos úr elvette tőlem az egész kétszáz koronát és elzárta a fiókjába. A listát ez a gyerek itt ni vette át és ő osztotta ki minden héten a segélyeket a nagyságos úr pénzéből a tekintetes asszony nevében.

KERESZTESNÉ

Igy is jó. Maga sekrestyés persze ilyenformán nem is törődött vele, hogy nincsen-e valamerre valami újabb baj?

SEKRESTYÉS

Sohasem felejtkezem meg a tekintetes asszony parancsáról. A feleségem is, én is nyitva tartottuk a szemünket. A régieknél nincsen baj, újak pedig nem igen jöttek. Mindössze egy szegény munkásasszony telepedett meg családostul.

KERESZTESNÉ

Miféle nép?

SEKRESTYÉS

Valami Erdősék. Egy öregasszony, egy fiatalabb nő — nyilván az öreg asszony leánya — és négy apró gyermek.

Digitized by Google

KERESZTESNÉ

És férfi nincsen a háznál?

SEKRESTYÉS

Nincs. Az anyát is, a leányt is egy néven hívják.

KERESZTESNÉ

Úgy, úgy! Valami céda nép?

SEKRESTYÉS

Nem mondhatnám. Soha senki sem fordul meg a házuk tájékán. Még a levélhordó sem.

KERESZTESNÉ

És miből élnek?

SEKRESTYÉS

Keserves élet lehet. A fiatal asszony mindennap korán reggel beszalad gyalog a városba és hol este, hol korábban hazajön és hoz kenyeret; ritkán egyebet, mint száraz kenyeret. Talán néha egy kis krumplit.

KERESZTESNÉ

Valami törődött, csunya teremtés lehet ez a fiatal asszony is!

SEKRESTYÉS

Én még nem láttam, de a feleségem is, mások is, akik látták, azt mondják, hogy csodaszép.

Digitized by Google

KERESZTESNÉ

Az anyja nevét viseli — csodaszép és száraz kenyér! (*Rázza a fejét.*) És nem próbáltatok könnyíteni a szegénységükön?

SEKRESTYÉS

Szóltam a Pistának, hogy jó lesz ezeknek is valamit juttatni; de nem lehetett hozzájuk férni.

INAS

Jutott volna a perselyből, de be sem eresztettek, ha a fiatal asszony otthon volt; az öreg asszony beeresztett ugyan, de megmondta, hogy a leánya nem engedi, hogy bárkitől bármit is elfogadjon. Egyebet a világért se mondott volna.

SEKRESTYÉS

A feleségem néha dugdosott a gyerekeknek egy-egy falatot az utcán. Szegények mindíg nagyon éhesek. Nem tudom, hogy a gyerekek elmondották-e az anyjuknak!

KERESZTESNÉ

(*A sekrestyéshez.*) Maga még ma elmegy hozzájuk és megmondja a fiatal asszonynak, hogy jöjjön el hozzám; beszédem van vele.

SEKRESTYÉS

És ha engem sem ereszt be?

Digitized by Google

KERESZTESNÉ

Mielőtt elmegy, jöjjön fel hozzám, majd adok levelet; szükség esetén azt fogja átadni. Csak okosan és kíméletesen.

SEKRESTYÉS

Parancsára, tekintetes asszony. Elmehetek?

KERESZTESNÉ

Csak menjen, ha dolga van.

SEKRESTYÉS

(Kezet csókol Keresztesnének.) (*Az inashoz.*) Azt a szegény embert átküldöm a káplán urhoz; megmondom neki, hogy avval is elvégezheti a dolgát. Úgyis a káplán úr a soros ezen a héten.

INAS

Bizony jó lesz. Minek terheljük a nagyságos urat mindenféle aprósággal.

KERESZTESNÉ

Mi az? Kiről van szó?

INAS

Valami szegény ember van kint; a sekrestyés azt hiszi, hogy halottat akar bejelenteni.

KERESZTESNÉ

Küldje csak be.

Digitized by Google

SEKRESTYÉS

(*El.*) (*Távozása után nyomban halk kopogás az ajtón.*)

INAS

Szabad!

MUNKÁS

(*Vasárnapiasan öltözött, szomorúképű férfiú bejön és megáll az ajtóban.* ***Keresztesné*** *feléje fordul.*) Dicsértessék a Jézus Krisztus!

KERESZTESNÉ, INAS

Mindörökké amen!

MUNKÁS

A nagyságos urat keresném!

INAS

Maga halálesetet akar bejelenteni?

MUNKÁS

Igenis kérem.

INAS

Bátran átmehet a káplán úrhoz; majd ő elvégzi a maga dolgát.

MUNKÁS

Már voltam a tisztelendő úrnál, de ideutasított; nem tudta eligazítani az én dolgomat.

Digitized by Google

INAS

Talán öngyilkosságról van szó?

MUNKÁS

A kis fiam halt meg, de nem tudom a stólát megfizetni, hát ideküldött a káplán úr.

INAS

Vagy úgy! Megálljon csak. A nagyságos úr nem szereti, ha ilyenekkel bolygatják. Van itt nekünk ilyen és hasonló célokra egy kis perselyünk, mindjárt segítünk a baján. (*Az íróasztalon álló perselyt kinyitja és kivesz belőle négy koronát, melyet a munkásnak odaad. Beírja egy kis könyvecskébe.*) Fogja, itt a négy korona, vigye át a káplán úrhoz; fizesse meg a stólát, de ne mondja meg, hogy itt kapta a pénzt.

MUNKÁS

Az én uram Jézus áldja meg a nagyságos urat, a maga fáradtságát is köszönöm. (*El akar menni.*)

KERESZTESNÉ

Jöjjön csak ide is egy percre, barátom.

MUNKÁS

(*Visszafordul.*) Méltóztatik parancsolni?

Digitized by Google

KERESZTESNÉ

(*Aki kivette és kezében tartja a tárcáját.*) A kis fiú bizonyára sokáig beteg volt, sok pénz kellett és most szűken vannak odahaza. Van még több gyerek is ?

MUNKÁS

Még öt, nagyságos asszonyom, az isten tartsa meg őket.

KERESZTESNÉ

Úgy, úgy a gyermek áldás a háznál, de sokba kerül és a beteg az egészségesek rovására eszik. Talán nem is keresett a kis fiú betegsége alatt?

MUNKÁS

Eleinte rendesen dolgoztam, de az utolsó héten már nem mertem elmenni hazulról és elmaradtam a gyárból.

KERESZTESNÉ

(*Kivesz egy húszkoronást a tárcából.*) Persze, persze. Ha meg nem sérteném, fogadja el ezt a csekélységet tőlem. A temetés nemcsak stólába kerül; bizonyára lesz még más kiadása is. (*A markába nyomja a pénzt.*)

MUNKÁS

(*Zokog.*) A szerencsétlenség koldussá teszi a becsületes munkást is. Köszönöm, nagyságos

Digitized by Google

asszonyom, elfogadom a pénzt. Hadd legyen a szegény porontynak tisztességes temetése.

KERESZTESNÉ

Tőlem bátran elfogadhatja, én még a nevét se kérdezem. Máskor is bizalommal forduljon hozzám, ha isten ments megint baj volna. A plébános úr édesanyja vagyok. Most pedig áldja meg az Isten!

MUNKÁS

A jó Isten megáldotta a fiában; áldja meg továbbra is. (*Kezet csókol. El.*)

KERESZTESNÉ

(*Felkel, az inashoz.*) Csak a fiam itt ne érjen. Megharagszik, ha megtudja, hogy mindjárt első nap kijöttem az irodába.

(*Kimegy a jobb ajtón.*) ***Inas*** *tiszteletteljesen követi az ajtóig és ott megáll, míg az úrnő betette maga mögött az ajtót, azután odamegy a folyosóra vivő ajtóhoz, kinyitja és kiszól.*)

Ha vannak odakint kéregetők, bejöhetnek.

(*Senkisem jelentkezik.*)

Értem! (*Újra kinéz.*) Hát csak jöjjön be akárki.

(*Bejön* ***Erdős Mária,*** *fiatal, 30 éves, rendkívül szép, szegényesen, de tisztán öltözött munkásasszony. Arca csupa szomorúság, gond és gyötrelem. Bejövetel után az ajtófélfához támaszkodik és szótlanul vár.*)

Digitized by Google

INAS

Nos, mit akar maga szép asszony?

MÁRIA

(*Összerezzen és idegesen befogja mindkét fülét.*) Itt is, itt is, mindenütt!

INAS

Mi baja van magának „itt is!“ Bántotta valaki?

MÁRIA

Nem bántott senki, de azt mondta, hogy „szép asszony“ és én félek ettől a szótól. Ez okozta minden bajomat. Ha nem volnék szép asszony, nem volnék most itt és otthon Berzencén is el tudtam volna tartani gyermekeimet.

INAS

Értem is, nem is; de nem is tartozik rám, de ha kéregetni akar, mondja meg őszintén, elvégezhetjük a nagyságos úr nélkül is.

MÁRIA

Nem akarok.

INAS

Ezt mindegyik mondja, mert fél, hogy tőlem keveset kap. Pedig nem úgy van, tíz krajcárt adok bárkinek és ha jónak látom, adhatok forintot is vagy még többet.

Digitized by Google

MÁRIA

Hallottam már a főtisztelendő úr szívbeli jóságának hirét. Azt mondják, úgy törődik híveivel, mintha édes testvérei volnának. Ezért fordulok hozzá az én nagy bajomban. Alamizsna rajtam nem segít.

INAS

Ezt is már sokszor hallottam és azután mégis csak alamizsna lett a vége. Különben a nagyságos úr sohasem haragszik meg, bárkit is bocsátok eléje. Várja meg az előszobában; úgy gondolom, hogy most már hamarosan hazajön; majd beszólítja.

MÁRIA

Majd megvárom szíves engedelmével.

(*Az utóbbi két mondat elhangzása alatt bejött a bal oldalajton* ***Keresztes Mihály*** *apátplébános. Mintegy 40 éves jóképű, igen elegáns világi pap tudori cimádában. Az ajtóban egy pillanatra megáll és mialatt az inas kimegy az előszobába, odaszól a kifelé húzódó Máriának.*)

KERESZTES

(*Máriához.*) Megálljon, szép gyermek!

MÁRIA

(*Mint előbb a füléhez kap, majd védőleg maga elé tartja a kezét.*) Ne, ne, csak ezt ne! Még a szent pap is észreveszi.

Digitized by Google

KERESZTES

Miért ijedt úgy meg, gyermekem; mi ellen tiltakozik ily ijedten?

MÁRIA

(*Odamegy Kereszteshez és kezet csókol neki.*) Azt mondta nagyságos uram, hogy szép vagyok és én ettől fázom.

KERESZTES

A pap sem vak; ő is látja, ha valaki szép. Nem vétek szépnek lenni és nem vétek ezt meglátni. A szépség is, a meglátása is isten áldása.

MÁRIA

Nekem nem volt áldás, nekem mindíg csak átok volt, keserű átok.

KERESZTES

Isten adománya nem lehet átok soha; másutt lesz a baj.

(*A jobb oldalajtón előbb kopogás és válasz bevárása nélkül nyílik az ajtó és a résben kidugódik egy elegáns asszonyfej,* ***Hidvéghy*** *grófné feje. Az ajtóban kérdi:*)

Szabad?

(*És kíváncsian körülnéz.* ***Keresztes*** *és* ***Mária*** *feléje fordulnak.*)

Digitized by Google

HIDVÉGHYNÉ

(*Modern, elegáns, nagyvilági hölgy. Mintegy negyven éves, de még üde. Bejön a szobába.*) Igazán nem akarok zavarni. Várhatok.

KERESZTES

(*Máriához.*) Nézze lelkem, a méltóságos asszony csak látogató, akinek aligha sok dolga van velem. Akar olyan kedves lenni és visszamenni az előszobába, míg újra beszólítom? Nem fog sokáig tartani.

MÁRIA

A nagyságos úr olyan jó; még kérdi az én akaratomat. Nekem nincs akaratom. (*Kezet csókol Keresztesnek, aki a bal kézzel végig simít a haján.*) Türelmesen várni fogok. (*El az előszobába.*)

(*Mikor **Mária** kiment, Keresztes odasiet Hidvéghyné elé, megfogja mindkét kezét és szívélyesen üdvözli.*)

KERESZTES

Isten hozta, méltóságos asszonyom; nagyon kedves magától, hogy a mama felé jött. Bizonyára neki szólott ez a korai látogatás és nekem már csak a távozás előtt a morzsákból jut. De azért nagyon örvendek, mert tudom, hogy a mamának valóságos üdülés, ha Ön meglátogatja.

Digitized by Google

HIDVÉGHYNÉ

Ez egyszer téved bölcs barátom. (*Lehúzza kesztyüjét, az asztalra dobja és leül egy fauteuilbe.*) Lássa be sem várom a szíves kínálást és már ülök is; ma egyenesen magához jöttem, szent atyám.

KERESZTES

(*Leül vele szemben.*) Akkor megengedi, hogy én is leüljek?

(*Hidvéghyné int a fejével.*)

HIDVÉGHYNÉ

De természetesen előbb benéztem a mamához, hogy jó reggelt mondjak neki. Legjobban esett, hogy már ágyon kívül találtam. Bámulatos, micsoda béketűréssel viselte el ezt a hosszú betegséget. Egészen a maga természete!

KERESZTES

Grófné, Ön nincsen egészen tisztában a természet rendjével. Ha van valami érdem abban, hogy anya és fiú hasonlítanak egymásra akár testi, akár lelki szépségekben, az érdem talán mégis az anyáé. Ki milyen tőről fakad. Boldog vagyok, ha az anyám jóságából és béketűrő keresztény lelkéből valami átöröklődött rám is. Boldogult atyám is mindíg azt mondta: Fiam, igyekezzél anyád nyomdokában járni és tiszta lesz életed folyása.

Digitized by Google

HIDVÉGHYNÉ

Bár nekem lenne valakim, aki örökölhetne utánam; talán . . . no de hagyjuk ezt. Nem jutott osztályrészemül; ezen már az isten sem segít.

KERESZTES

Isten mindenkor segíthet és ha nem segít, bele kell nyugodnunk az ő akaratába.

HIDVÉGHYNE

De mikor néha olyan nehéz és ezek az istentelen modern írók és szociális tudósok az ő józan, természettudományi alapra fektetett elméleteikkel még gyakorta meg is zavarják a hivő lelkeket.

KERESZTES

Aki nem hordozza az ő keresztjét, nem lehet az ő tanítványa. Istenben hinni kell és istenben hinni lehet. Jézus mondja, hogy a lélek az, amely megelevenít, a test nem használ semmit. A beszédek, melyeket én szólok nektek, lélek és élet. A vallás és az élet, a hit és a tudás a lélek mélyén összeforrnak. Tagadom, hogy a hit és a tudomány ellentétben volnának egymással. Én is olvasom és ismerem az új tanokat és sokszor gyönyörködöm is bennük, mert egy a céljuk minden isteni tanítással: az egész emberiség boldogítása. De minden tudomány tehetetlenül áll meg valami végső ok, atom vagy

Digitized by Google

protoplazma előtt és mi hivők ezek mögött találjuk meg a mi istenünket, aki előtt egyaránt járhatunk hitben vagy tudományban, csak járjunk igaz meggyőződéssel.

HIDVÉGHYNÉ

Ha ezt Rómában hallanák!

KERESZTES

Az egyház a maga szolgálatjába vette a művészetnek minden ágát. Meg tudott egyezni mindennel, ami szép és nemes; el fog jönni az idő, mikor meg fog egyezni az igazzal is. Különben a lelkiismeretem az én Rómám és ez nemcsak felment, hanem igazat is ad nekem.

HÍDVÉGHYNÉ

Mintha csak prédikálni hallanám. Maga mindíg oly meggyőződéssel és oly meggyőzően beszél. Nem csodálom, ha a templom mindíg zsúfolásig megtelik, ha Ön osztja az igét.

KERESZTES

Grófné talán nem azért jött, hogy engem dicsérgessen és bizonyára azért sem, hogy hallgassa az én bölcselkedéseimet. Bocsánat, hogy még nem is kérdeztem, miért jött ma egyenesen hozzám?

Digitized by Google

HIDVÉGHYNÉ

(*Kissé megzavarodik.*) Igen, igen! Egyenesen Önhöz, jóságos szent atyám! De mondja csak, nem lesz sok a várás a szegény asszonynak odakint?

KERESZTES

Bizony meglehet; de belenyugodott és a szegény emberek megszokták a várást.

HIDVÉGHYNÉ

Nem tűnt fel Önnek, hogy milyen szép az a nő?

KERESZTES

Láttam, hogy nagyon szép és láttam azt is, hogy valami nagyon mély, súlyos bánata lehet. Ne vegye rossz néven, de úgy érzem, hogy csakugyan jó lesz, ha kissé sietünk a mi dolgunkkal. (*Biztatólag és kérdőleg néz Hidvéghynére.*)

HIDVÉGHYNÉ

(*Még mindig tétovázva.*) Mondja meg nekem főúr, de igaz lelkére mondja meg . . . titok a gyónás?

KERESZTES

(*Meglepetten.*) Különös kérdés. Grófné épen olyan jól tudja, mint én; tanulta már a katekizmusból és azóta is ezerszer hallotta, hogy a gyónás szentség, isteni rendelés. Nemcsak a

Digitized by Google

dogma, de a maga természete szerint is a legmélyebb titok. A meggyónt vétkek és bűnök története oda temetkezik a pap lelkébe, akár a néma sírba. A pap különben nem is látja és nem is ismeri azt, aki a gyóntatószékben eléje térdel.

HIDVÉGHYNÉ

Hátha ismeri?

KERESZTES

Az nem változtat semmit; legfeljebb egy okkal több, hogy vissza ne éljen a beléje helyezett bizalommal.

HIDVÉGHYNÉ

És nincsen hatalom, mely megszólaltatja a néma lelket; nincsen erő, mely a sír zárát is felpattantja? Manap a holtakat is kiássák.

KERESZTES

Nincsen; azaz mégis . . .

HIDVÉGHYNÉ

(Hirtelen.) Tehát mégis . . .

KERESZTES

Ez a „mégis“ Önt aligha érdekli. Az idők haladtával az egyház is kénytelen volt a világi igazságszolgáltatásnak némi engedményeket tenni

Digitized by Google

és bizonyos súlyos bűnesetekben a gyóntató papot is feloldja a titoktartás kötelezettsége alól.

HIDVÉGHYNÉ

Nagyon érdekes. Roppant kíváncsi vagyok ezekre a súlyos bűnesetekre.

KERESZTES

Semmi sem tiltja, hogy kíváncsiságát kielégítsem. Ilyen súlyos bűnesetek pl. a gyilkosság vagy a hűtlenség . . .

HIDVÉGHYNÉ

(Felugrik.) Lám a hűtlenség!

KERESZTES

(*Bólint a fejével, mint valaki, aki kezdi érteni, hogy miről van szó.*) Grófnő, Ön a pillanat hevében bizonyára téved a szó értelmében. A magyar törvény a hazaárulást nevezi hűtlenségnek.

HIDVÉGHYNÉ

Vagy úgy! (*Visszaül a helyére.*) És más mód nincsen, hogy a pap elárulja a gyónás titkát?

KERESZTES

Van még egy: a főpásztori diszpenzáció.

Digitized by Google

HIDVÉGHYNÉ

La! Látom már, hogy az egész nem ér semmit. Törvénnyel vagy felmentéssel exhumálják az eltemetett titkot is. Úgy látom, hogy nincsen mód a világon, hogy elárulhatás veszedelme nélkül valamit embertársunkra bízhassunk.

KERESZTES

(*Határozottan.*) Van!

HIDVEGHYNÉ

Lám, lám! az egyháznak mégis vannak titkai, melyekről mi lajkus hivők nem tudunk.

KERESZTES

Ez nem az egyház titka, ez a művelt és becsületes férfiak közkincse.

HIDVÉGHYNÉ

És én erről a közkincsről nem tudok!

KERESZTES

A grófné is tud róla. Ha zsentlmen leköti a becsületszavát, nincsen se égi, se földi hatalom, mely kivehesse belőle a rábízott titkot.

HIDVÉGHYNÉ

De kár, hogy Ön csak pap!

Digitized by Google

KERESZTES

(*Sértődve.*) A férfi férfi, az úr úr marad bármilyen köntösben. Szentkuthy Keresztes Mihály is előbb volt úr és zsentlmen és csak azután lett pap. *(Megnyugodva.)* Különben bocsásson meg grófnő, én semmiképen sem akarom magamat feltolni az Ön bizalmasává.

HIDVÉGHYNÉ

(*Megfogja Keresztes mindkét kezét.*) No ne haragudjék, kedves jó barátom. Határoztam. Rábizom titkomat Szentkuthy Keresztes Mihályra, a zsentlmenre és kérek tanácsot az én jóságos lelkipásztoromtól, Keresztes Mihály plébánostól. Főúr, én el akarok válni az uramtól! (*Az ajtón kopognak. Mindkettő összerezzen.*)

KERESZTES

Ez a legényem kopogtatása. Szabad!

(*Az ajtó nyílik. Az* ***inas*** *bebocsát két elegáns hölgyet. A* ***háttérben*** *látni Máriát, ki most sokkal halványabb mint előbb, amint könyörgő tekintettel benéz a portába.*)

KERESZTES

(*Elsiet a hölgyek mellett és egyenesen* ***Máriának*** *tart. Féloldalt, de teljes nagyvilági udvariassággal* ***a hölgyekhez.***) Bocsánatot kérek hölgyeim; azonnal rendelkezhetnek velem, de van itt régebben

Digitized by Google

várakozó is. (*Máriához.*) Nem felejtkeztem meg magáról, kedves gyermekem. Legyen még egy kis türelemmel; majd sietek, amennyire csak lehet.

MÁRIA

Köszönöm, nagyságos uram, hogy oly szeretettel beszél velem. (*Sóhajt.*) Vártam én már sokkal alantosabb helyen, ahol jó indulattal sem voltak hozzám; annál inkább várhatok itt.

KERESZTES

(*Megveregeti a vállát.*) Szép, nagyon szép; Maga derék, szerény asszony; várjon hát tovább vagy ha mégis elúnná magát, forduljon be ott a folyosó másik végén a konyhára; (*félénk szánakozással*) puha lesz már a leves.

(***Mária** tagadólag int; **Keresztes** behúzza az ajtót úgy, hogy **Mária** kívül marad. **Mialatt** az ajtóban ez a jelenet lejátszódott, a hölgyek mint régi ismerősök köszöntették egymást. **Keresztes** visszatér a szobába.*)

SÓLYOMBERKYNÉ

Milyen kedves, hogy itt találtuk a grófnét. Mutasson be bennünket az apát úr ő nagyságának.

HIDVÉGHYNÉ

Szivesen. (*Kereszteshez.*) Engedje meg, nagyságos uram, hogy bemutassam Önnek Sólyom-

Digitized by Google

berky bárónét, a kerületi női háziiparegylet elnöknőjét *(az egyik hölgyre mutat, aki fejével bólint;* ***Keresztes*** *meghajlik)* és Seress Dánielné, udvari tanácsosné ő méltóságát, a női háziipar egyik legbuzgóbb apostolát. *(A másik hölgyre mutat, aki nagyot bókol;* ***Keresztes*** *ugyanúgy hajlik meg, mint előbb.)*

KERESZTES

Kegyeskedjenek helyet foglalni. Reménylem, Hidvéghy grófné jelenléte nem zavarja Önöket? *(Mindkét hölgy tagadólag int. Elhelyezkednek.)*

SÓLYOMBERKYNÉ

A grófné jelenléte csak előnyünkre lehet; bizonyára ő is fogja támogatni kérésünket.

HIDVÉGHYNÉ

Önök, hölgyeim, aligha kérnek olyat, amiben az én támogatásomra szükség volna. Ha jól sejtem, a női háziiparügy támogatásáról lesz szó.

SERESSNÉ

Eltalálta, grófné.

SÓLYOMBERKYNÉ

(Visszautasítólag néz ***Seressnére,*** *aki hirtelen elhallgat.)* Hazafias és jótékony ügy. Egyesületünk sok szegény családot segít tisztes kenyérhez.

Digitized by Google

KERESZTES

Mindenképen nemes feladat. És hogyan hozzák a szegény asszonyok tudomására, hogy Önöknél tisztes munka és kenyér kínálkozik?

SÓLYOMBERKYNÉ

O ez nagyon egyszerű. Az újságok beszámolnak választmányi ülésünkről, közgyűléseinkről és kiállításainkról. Mindenki olvashat működésünkről. Eulalia hercegasszony, ő Fensége, egyletünk kegyes védnöke.

KERESZTES

És nem gondolja, báróné, hogy hatásosabb volna, ha személyesen felkeresnék a munkára szoruló szegény asszonyokat és felvilágosítanák őket a háziipar könnyű és hasznos voltáról?

SERESSNÉ

A titkárunk már többször javasolt ilyesmit.

SÓLYOMBERKYNÉ

(*Ismét dühösen néz társára, aki nyomban elhallgat.*) No igen. Tetszik tudni, amolyan szocialistaforma fiatal ember; de, sajnos, mindig le kellett szavaznunk. Egyesületünk még szegény. Amolyan ügynökök vagy vándortanítók tartása sok pénzbe kerülne és nekünk egyelőre még saját házunk sincsen. Azután nem mondom, talán . . . minden bizonnyal. Karácsonyra helyi

Digitized by Google

kiállítást és bazárt rendezünk; a kerület tehetősebb elemeinél gyüjtjük a költséget, hogy az egész jövedelmet a házalapra fordíthassuk.

KERESZTES

(*Felkel és az íróasztal felé megy, melynek fiókjából elővesz egy tízkoronást. Menet-jövet beszél.*) A hit után nincsen nemesebb dolog a munkánál. A becsületes munkát egyenértékűnek tartom a legáhitatosb imádsággal. Szerény tehetségemhez képest hozzá akarok járulni karácsonyi kiállításuk költségeihez. Ha idők multával vándortanítókat vagy ügynököket találnának alkalmazni, esetleg nyilvános iskolát állítanának fel, legyen ismét szerencsém. Addigra talán módomban is lesz bőkezűbbnek lenni. (*Sólyomberkynének nyújtja a tízkoronást, aki egy kézmozdulattal visszautasítja.*)

SÓLYOMBERKYNÉ

Seressné, ő méltósága, a pénztáros.

KERESZTES

Bocsánat. (*Seressnének adja a pénzt, aki a táskájába teszi.*)

SERESSNÉ

Köszönjük nagyságos uram a jó ügy nevében. Megengedi, hogy nemes adományát hírlapilag nyugtázzuk?

Digitized by Google

KERESZTES

Semmi esetre, méltóságos asszonyom! Az adomány a célhoz mérten különben is szerény, de ha nem is volna az, meg fogják bocsátani, hogy én az adakozást magánügyemnek tekintem, melyhez a nyilvánosságnak semmi köze.

(***Sólyomberkyné**, mióta **Seressné** beszél és ezentúl a jelenet végéig folyton fészkelődik és idegesen babrál a napernyőjével.)*

SERESSNÉ

Buzdító példának talán mégis jó volna?

KERESZTES

Akit szíve, hite, hon- vagy ügyszeretete nem késztet adakozásra, az én példámon sem fog felbuzdulni. Hagyjuk ezt, méltóságos asszonyom.

SERESSNÉ

Amint méltóztatik. Megenged nagyságos uram még egy kérdést?

KERESZTES

Parancsoljon velem, méltóságos asszonyom

SERESSNÉ

Nem kegyeskednék belépni egyesületünk választmányába. Férfias tanácsa sokszor ránk férne.

(***Sólyomberkyné** mintegy véletlenül kopog az ernyőjével. **Hidvéghyné** mosolyogva egy újságlap után nyúl.)*

Digitized by Google

KERESZTES

Nagyon megtisztelő ajánlat. Meg fogom gondolni. Egyelőre nagyon is elfoglal parochiám ellátása; de ha kegyes volna azt a fiatal titkárt hozzám küldeni, szívesen elbeszélgetnék vele egyről-másról.

SÓLYOMBERKYNÉ

(Felkel; Seressnéhez.) Nem gondolja kedvesem, hogy jó volna, ha nem rabolnók tovább a főtisztelendő úr drága idejét?

SERESSNÉ

(Szintén felkell.) Megyek már, báróné! *(Keresztteshez.)* A titkárt el fogom küldeni.

KERESZTES

Nagyon le fog kötelezni. *(A hölgyeket a bal ajtó felé kíséri, ahol mereven meghajlik. **Hidvéghyné** szintén köszön. Visszatérőben **Hidvéghynéhez**, aki ismét leült.)* Lássa grófné, nem szeretem ezt a sportszerű hazafiaskodást és jótékonykodást, mely az újságoknak dolgozik és a néppel való érintkezéstől irtózik; de mégis szívesebben látnám, ha Ön is ilyenekkel foglalkoznék, semhogy unalmában válási gondolatokra jutna.

HIDVÉGHYNÉ

Az én elhatározásomat nem az unalom szülte. Sokkal mélyebb oka van. Régóta teher nekem

Digitized by Google

az élet. Hidvéghynek csak felesége vagyok; hitvese nem voltam soha. Őt elfoglalja a kaszinó, a lóverseny, az üzletei és én közel két évtized óta magamra vagyok hagyatva. Gyermekeim nincsenek, hogy azoknak szentelhetném életemet. A könyvek nem nyujtanak elég szórakozást, még kevésbé vigaszt. A sorok között mindíg a saját sorsomat olvasom és elborzadok sivárságán. Nekem el kell válnom a férjemtől.

KERESZTES

De, grófné, ez mind nem új dolog; a nagy világ asszonyainak gyakran ilyen a sorsuk. Ön is viselte oly sokáig; el fogja viselni továbbra is. Nem hinném, hogy a gróf újabban oly rossz fát tett volna a tűzre, hogy a válás most egyszerre elkerülhetlen lenne.

HIDVÉGHYNÉ

Sohasem kutattam, hogy Hidvéghy milyen fát tesz a tűzre. Nem tudom és nem is akarom tudni. Főur, a helyzet megváltozott. (*Tétovázva, szakodozottan*) Én szegem meg a hitvesi hűséget. (*Elfordul.*)

KERESZTES

Súlyos eset. Sejtettem.

HIDVÉGHYNÉ

(*Visszafordul.*) Mondott valamit, főúr?

Digitized by Google

KERESZTES

Nem szóltam semmit, csak gondolkozom.

HIDVÉGHYNÉ

Nincsen ezen mit gondolkozni, most már be fogja látni, hogy nem maradhatok az uram mellett és tanácsot fog nekem adni, mint válhassak el mielőbb Hidvéghy gróftól.

KERESZTES

(*Nyugtalanul. Felveszi a bibliát az asztalról.*) Küzd bennem a személyes rokonszenv és a társadalmi felfogás a hittel. (*Lapozgat a bibliában.*) Amit az Isten egybe forrasztott, azt ember el ne válassza. (*Olvassa tovább.*) És ha az asszony elhagyja az ő férjét és máshoz menend, paráználkodik. Ime asszonyom, Krisztus tanítása.

HIDVÉGHYNÉ

Lehetetlen, hogy a vallás örökre odakössön engem valakihez, akit már nem tudok szeretni; lehetetlen, hogy a házasságtörés megférjen Krisztus törvényével.

KERESZTES

(*Erősen tagadólag rázza a fejét és tagadólag int.*) Olvassa ezt asszonyom! (*Odaadja neki a bibliát és újjal mutat János evangeliumának 8. részére.*) Olvassa asszonyom, olvassa!

Digitized by Google

HIDVÉGHYNÉ

(*Hangosan olvassa.*) Vivének pedig ő hozzá az Irástudók és a Farizeusok egy asszonyt, kit paráznaságban találtak vala és mondá neki Jézus: Aki ti közületek bűn nélkül való, az vessen először követ ő reá. Egymásután kimenének egyenként és csak egyedül Jézus marada és az asszony középben állván. Mondá pedig néki Jézus: Én is nem kárhoztatlak téged: eredj el és többé ne vétkezzél.

KERESZTES

(*Komoly áhitattal.*) Eredj el és többé ne vétkezzél!

HIDVÉGHYNÉ

(*Leteszi a bibliát és feltekint* ***Keresztesre*** *mint egy istenre, majd lehorgasztja a fejét és szól.*) Nem illik rám a tanítás, uram; az isteni szózat nekem nem szól; a megbocsátásnak nem lehetek részese; nincsen erőm nem vétkezni. Konveniencia hozott össze Hidvéghyvel; szeretet nélkül éltünk egymás mellett egy emberöltőn át és most mást szeretek. Nem másodvirágzás ez, atyám, hanem első, igaz szerelmem. Nyárutóval jött rám a szív tavasza; szeretek lelkemmel, szeretek testemmel, szeretek egész valómmal. A bujkálást, a csalást utálom, szerelmemet nem hagyhatom. Más tant énnekem, papom; vigasztalóbbat, felszabadítót! (*Térdre borul es könyörgésre emeli kezét.*)

Digitized by Google

KERESZTES

(*Hozzálép és felemeli.*) Csillapodjék grófné! Fel tudom fogni félszeg helyzetét; tudok is Önnel érezni, de nem tudok Önnel gondolkozni. Rossz helyre fordult tanácsért. Mit is mondhatna Önnek a pap, aki csak hite szerint beszélhet? Kinek nyelvét szigorú törvények hozzászegezik a betűhöz? Szálljon magába és vessen számot önmagával; tanácskozzék saját lelkiismeretével és kövesse ennek sugallatát. Mindezt megteheti tanácsadó nélkül Ha pedig kivitelről és formákról lesz szó, forduljon ügyvédjéhez.

INAS

(*Hirtelen kitárja az előszoba ajtaját és bekiált.*) Nagyságos uram, bocsánat, ha zavarok, a szegény asszony idekint elájult!

(***Keresztes** és az **inas** kirohannnak. **Hidvéghyné** megáll és kíváncsian az ajtó felé néz. **Keresztes** és az **inas** behozzák **Máriát** és a kerevetre fektetik. Mialatt **Keresztes Mária** pulzusát keresi és szíve dobogását kémleli, **Hidvéghyné** üvegcsét vesz ki a táskájából és **Máriával** szagoltatja, aki megrázkódik.*)

KERESZTES

(*Keresztet vet magára.*) Hála istennek él! Ismerem ezt az ájulást; erőt vett rajta az éhség. (*Az inashoz.*) Gyorsan a konyhába, hozzál egy tányér meleg levest és egy pohár vörös bort.

Digitized by Google

(*Inas elrohan.* ***Keresztes*** *és* ***Hidvéghyné*** *tovább foglalatoskodnak Mária körül, aki lassan-lassan magához tér, amit a keble pihegése mutat.*)

HIDVÉGHYNÉ

Istenem, istenem, mennyi nyomorúság van a világon!

KERESZTES

Az élet útjai beláthatlanok; ki merne az Úrral perbe szállani?

(***Mária*** *felocsúdik;* ***inas*** *jön a levessel és a borral. Mögötte betippeg vénasszonyos sietséggel* ***Keresztesné.*** ***Keresztes*** *felülteti* ***Máriát.*** ***Keresztesné*** *szó nélkül félretolja a fiút és helyette most ő támogatja egyik oldalt* ***Máriát.*** *A félkézzel piskótát húz ki a zsebéből és ezzel eteti, míg* ***Hidvéghyné*** *a másik oldalt* ***Mária*** *mellé ül és adja kanalanként a levest.* ***Mária*** *mohón eszi a piskótát és a levest és közbe issza a bort a* ***Keresztes*** *által eléje tartott pohárból.* ***Mikor*** *végzett, körülnéz, elszégyelli magát és sírva fejét* ***Keresztesné*** *vállára hajtja, aki gyöngéd öleléssel tartja.*)

KERESZTES

(*Felemeli* ***Máriát.***) Ne sírjon, leányom; nincsen már semmi baj.

MÁRIA

(*Rendbe szedi ruháját és haját.*) Az isten áldja meg nagyságos uramat hozzám való jóságáért. (*Oldalt néz* ***Hidvéghynére.***)

Digitized by Google

HIDVÉGHYNÉ

(*Veszi a kezityüjét az asztalról.*) Megyek már, csak búcsúzom; nem zavarok tovább.

MÁRIA

Bocsánat, nem úgy értettem; csak meg akartam köszönni jóságát. Nekem nincsenek titkaim; világra szóló az én bánatom, bajom; kikiálthatnám akár az utcán is, talán akkor sem segítene rajtam senki.

KERESZTES

(*Tiltó kézmozdulatot tesz.*)

KERESZTESNÉ

Nem szabad olyan kishitűnek lenni. Vannak még jó emberek, akik teljesítik emberi kötelességüket.

KERESZTES

No nézd a mama! (*Kezet csókol neki.*)

KERESZTESNÉ

Szépen vagyunk; mikor a fiú csak úgy mellesleg veszi észre az édes anyját.

KERESZTES

Bocsánatot kérek, édes anyám; de mikor olyan nagy bajban voltunk. (***Máriára** mutat.)*

Digitized by Google

KERESZTESNÉ

Látom fiam, látom; magam is azért jöttem.

HIDVÉGHYNÉ

Az ám, a mamácskának nem is volna szabad magát még izgatnia.

KERESZTESNÉ

Izgalom ide, izgalom oda; úgy érzem, hogy itt szükség lehet még reám. Olyan helyről pedig, ahol hasznomat vehetik, nem szoktam elmaradni, sem elmenni. *(Leül a pamlagra, melyről az imént felkelt.* ***Hidvéghynéhez:***) Maga Matild meg üljön ide mellém.

HIDVÉGHYNÉ

(*Ismét az asztalra dobja kesztyüjét, leül a pamlagra* ***Keresztesné*** *mellé és kézbe veszi a bibliát.*)

KERESZTES

(***Hidvéghynéhez.***) Úgy, úgy méltóságos aszszonyom, csak forgassa azt a bibliát. Még sok tanulságosat fog benne találni.

MÁRIA

(*Aki álmélkodva és tétovázva nézte az egész jelenetet.*) Az élet tanítja meg az embert Krisztus kínszenvedéseire!

(*A többiek meglepetten néznek* ***Máriára.***)

Digitized by Google

KERESZTES

Maga meglepő értelemmel beszél gyermekem; bizonyára jobb sorban nevelkedett, mintsem mostani ruházata elárulná. (*Széket tol* ***Mária*** *elé, aki leül;* ***ő maga*** *az íróasztal mögött a karosszékbe ül.)*

MÁRIA

Alacsony sorban születtem, alacsonyabb sorban vagyok. Együgyű, szerencsétlen munkásasszony vagyok. Az én drága, jó uram beszélt velem nyugalmas óráinkban sok okos dolgot. Talán az ő esze szól ki olykor az én tanulatlan számon?

KERESZTES

Hát van magának ura is?

MÁRIA

(*Büszkén.*) Meghiszem azt! Szép, derék, tanult ember! Irigyelt is érte minden asszony. Ő volt a munkások eleje.

KERESZTES

Akkor igazán nem értem, hogy az az okos, dolgos, jó ember nem tudott a maga baján segíteni. Talán beteg vagy meghalt?

MÁRIA

(Tiltakozik.) Nem! nem! Egyetlen reményem, hogy nem halt meg és hogy még visszatér hozzám és gyermekeimhez.

Digitized by Google

KERESZTES

(*Fokozódó érdeklődéssel.*) Tehát elhagyta?!

MÁRIA

Nem hagyott el; csak elment; el kellett neki mennie.

KERSZTES

Nagy okok lehetnek, melyek a férfiút a család elhagyására bírják.

MÁRIA

Nagy okok voltak. Nagyságos uram talán olvasott arról a nagy sztrájkról, mely tavaly a berzencei állami vasmüveknél volt. Az én uram volt a sztrájkvezér. Ezernyolcszáz család kivándorolt Amerikába és az én uram velük ment.

KERESZTES

Furcsa apostol ez a maga ura, aki ezrek vezetésére vállalkozik és családját itt hagyja nyomorban.

MÁRIA

Nem hagyott ő minket nyomorúságban, nagyságos uram; jó módban maradtunk itt. Én dolgoztam a szövőgyárban és kerestem annyit, hogy szegény tehetetlen öreg anyámmal (***Keresztesné*** *arcjátékkal jelzi, hogy most már tudja, hogy kivel van dolga*) és négy gyermekemmel

Digitized by Google

együtt ott a mi kis falunkban meg tudtunk élni; még egy kis megtakarított pénzünk is volt abból az időből, mikor mindaketten kerestünk. Beszélt nekem arról, hogy ami sorsunk kicsiny dolog a nagy célok mellett; nem értettem, de beletörődtem; újból hűséget fogadtam neki és engedtem útjára Amerika felé.

KERESZTES

És most Amerikában van az ura?

MÁRIA

Nem tudom!

KERESZTES

Csak megírta magának, hogy mi lett belőle?

MÁRIA

Igérte, hogy írni fog, mihelyt szárazföldet ér; igérte, hogy írni fog, valahányszor ideje csak engedi és tudatni fogja velem a kivándoroltak és a maga sorsát; igérte, hogy keresménye felét el fogja küldeni, hogy könnyebben élhessünk itten és ne kelljen a félretett pénzhez nyúlni; igérte, hogy vagy minket is kihozat maga után vagy visszatér hozzánk; igért hűséget és viszontszerelmet, amint én igértem neki és ma már több mint egy éve és még nem kaptam tőle egy sort sem. Talán írt, talán nem írt. A jó isten tudja, hogy mi történt. Talán

Digitized by Google

írt és a levelei vesztek el; talán nem írt és valami nagy bajban van; (*sír*) talán bele is pusztult a tengerbe.

KERESZTES

Elsodorta magától az élet tengere. De miért jött el maga Berzencéről, ahol tisztes módja és keresete volt?

MÁRIA

Elfutottam onnan szégyenszemre, elüldözött a hűségem.

KERESZTES

A hűsége?

(***Hidvéghyné***, *aki eddig a bibliában lapozgatott, összerezzen és kezd jobban figyelni a beszélgetésre.*)

MÁRIA

A férfiak bitang jószágnak nézik az asszonyt; mindegyik magának akarja megkeríteni.

HIDVÉGHYNÉ

(*Közbeszól.*) Erős szó!

KERESZTESNÉ

Erős szó, de igaz! (*Beszédközben ránéz a fiára és észreveszi, hogy ez, amit különben az egész jelenés alatt tett, egyre fokozódó vággyal és mintegy önfeledt sóvár szemekkel nézi* ***Máriát****. Mialatt*

Digitized by Google

a mondatot beszéli, felkel, ***Keresztes*** *mögé lép és a vállára teszi kezét.*) Nemde fiam?

KERESZTES

(*Összerezzen; végighúz tenyerével a szemén.*) Igen anyám, igen! (*Máriához.*) Folytassa gyermekem!

MÁRIA

(*Folytatja.*) Míg az urammal voltam, nem mertek hozzám közeledni, legfeljebb csak a szemükkel faltak és én erre nem ügyeltem; de alig hogy magamra maradtam, körüldongtak, mint a darazsak. Mindenki mellém szemtelenkedett; a munkás, a munkavezető, a hivatalnok, meg az igazgató úr. Sokat, nagyon sokat szenvedtem, mert nemcsak az bántott, hogy sértik becsületemet ocsmány kínálkozásukkal, hanem az is, hogy senki sem hitt becsületemben és azt hitte és mondta, hogy nem hallgatom meg őt, mert a másikkal tartok.

KERESZTESNÉ

Ahol bűnös vágy szállta meg a szívet, könnyen tolul a hamisság az ajkakra.

HIDVÉGHYNÉ

A hamisság az ajkakra és a gazság a cselekedetekbe.

Digitized by Google

MÁRIA

A gazság a cselekedetekbe! Ez az! Azt mondják, hogy az asszonyok rossznyelvűek. Isten ments a férfiak rossz nyelvétől. Ha nem érnek célt, mégis hencegnek. Úgy beszélnek minden asszonyról, mintha csak az ő intésüket lesné, vagy úgy, mint a róka a savanyú szőlőről. A paraszt és a munkás talán nem tesz így, de az urak mindenesetre. A paraszt és a munkás megnyugszik benne, ha elutasítják; az úr gyalázkodik és megboszulja magát, ha erre módja nyílik. Tűrtem üldözést, tűrtem megalázást és maradtam a gyárban, mert anyámnak és gyermekeimnek kenyér kellett. Magamat dehogy bántam volna; ha tudom, hogy ők jól vannak nélkülem is, akár el is emésztem magamat.

HIDVÉGHYNÉ

Bajban rendesen az első gondolat!

MÁRIA

(*Álmélkodva nézi Hidvéghynét és lassan ismétli a végszót.*) . . . az első gondolat! *(Folytatja.)* Ekkor jött le hozzánk a budapesti igazgatóságnak egyik tagja. Végig ment a gyáron, meglátott és délben már ott volt a lakásomom. Kidobtam. Másnap elbocsátottak a gyárból, mert rontom a munkásság (*keserűen kacag*) jó erkölcsét.

Digitized by Google

KERESZTESNÉ

Szörnyűség!

HIDVÉGHYNÉ

Ha én szabnék törvényt a világnak, ilyen embert súlyosabb büntetéssel sújtanám, mint a közönséges gonosztevőket.

MÁRIA

És a munkakönyvembe csak azt írták, hogy egészségesen elbocsátottak.

KERESZTES

Úgy tudom, hogy a törvény kötelezi a munkaadót, hogy a rovatokat becsületesen kitöltse; erre még bírói úton is lehet kényszeríteni.

MÁRIA

Nem is ismerem én annyira a törvényt. Csak arra gondoltam, hogy mocsoktalan becsületemet sárba taposták. Elszaladtam onnan az enyéimmel együtt, hogy még a híremet is elvesztették.

HIDVÉGHYNÉ

És hogy van az, hogy itt a fővárosban sem tudott munkát vagy szolgálatot kapni?

MÁRIA

Csak a szövőgyári munkához értek és ilyen gyár nagyon kevés van. Mindegyikben voltam.

Digitized by Google

Nem utasítottak el mindjárt, hanem azt mondták, jöjjek el néhány nap mulva. Jöttem újra és már nem volt hely a számomra. Bizonyára időközben tudakozódtak Berzencén és utolért idefent is a nagy úr bosszúja.

KERESZTESNÉ

De lássa, gyermekem, a fővárosban nagy a cselédhiány és be kellett volna állania házi cselédnek; az nem kevésbbé tisztességes foglalkozás, mint a szövés, fonás.

MÁRIA

Anyámat és gyermekeimet nem tudtam és nem akartam eltagadni és így nem fogadtak fel; azt mondták, hogy bizonyára lopni fogok, mert ennyi embert nem lehet a cselédbérből fentartani. Talán igazuk is van; bár mi azóta sokkal kevesebből is nyomorogtunk és mégis itt vagyunk.

HIDVÉGHYNÉ

Hát lehet élni a semmiből is?

MÁRIA

A semmiből nem, de a majdnem semmiből igen. Először megettük a félretett garast, azután segített a zálogház és közbe-közbe napszámmal kerestem is valamit olyan helyeken, ahol véletlenül nem kérdeztek semmit és sürgősen kellett

Digitized by Google

a dolgos kéz. De most már nincsen mivel tódítani a sovány napszámot és harmadnapja csak száraz kenyér és víz jut az anyámnak és a gyerekeknek.

KERESZTES

És magának szegény gyermekem, még az sem!

MÁRIA

(*Hallgat és lesüti a szemét.*)

KERESZTES

(*Kihúz egy fiókot és nagy bankót vesz ki belőle.*) Nem akarom magát megbántani, de nézze, magának kötelességei vannak az anyjával és gyermekeivel szemben. Fogja ezt a csekélységet és gondoskodjék a családjáról. Közbe talán módját ejthetjük, hogy valami munkához is juttassuk.

MÁRIA

Nem, nem, nagyságos uram! Sokszor gondoltam már a koldulásra, de nem tudtam magamat rászánni. Talán még hazajön az uram és akkor én hogyan álljak meg előtte, a koldus a becsületes munkás előtt?

KERESZTESNÉ

(*Int Keresztesnek.*) A fiam csak kölcsön adja azt a pénzt. Majd kap munkát és apránként vissza fogja fizetni a kölcsönt.

Digitized by Google

KERESZTES

Így gondoltam én is, persze, hogy így gondoltam.

MÁRIA

(*Tétovázva.*) Önök olyen jó emberek! Így talán szabad? Nemde, szabad? (*Bal kézzel nyúl a pénz után és görcsösen fogja.*) Ma már a gyermekeknek kenyerük se lett volna.

KERESZTES

(*Megindultan.*) Menjen a gyermekeihez. Majd beszélek a templomatyával, az talán tud hamarosan munkát is szerezni.

MÁRIA

(*Kezet csókol Keresztesnek, aki ijedten kapja vissza kezét.*) Köszönöm! köszönöm! (*Zokog.*)

KERESZTES

Ne zokogjon! Majd jóra fordul sorsa. Bízzék az Istenben!

MÁRIA

Bízom benne szent áhítattal, csak tőle származhatott az a gondolatom, hogy a papnál keressek segítséget.

Digitized by Google

HIDVÉGHYNÉ

Jó gondolat volt, már sokaknak jutott eszükbe és ezt a küszöböt senki sem hagyja el vigasztalatlanul.

KERESZTES

Ugyan, ugyan, grófné! (*Máriához.*) És most üljön le még egy percre, hadd jegyezzem fel az adatokat a templomatya számára. (*Mária visszaül a helyére.*) Hogy hívják gyermekem?

MÁRIA

Erdős Máriának.

KERESZTES

(*Jegyez.*) És a férjét?

MÁRIA

(*Akadozva.*) A fér — a férj — az uramat Schwartz Józsefnek.

KERESZTES

(*Meglepetéssel.*) Schwartz Józsefnek! Ez a név nem nagyon keresztényesen hangzik.

MÁRIA

Az én uram nem is keresztény. (*Pillanatnyi általános hallgatás.*) Az én uram — izraelita.

Digitized by Google

KERESZTES

Úgy, úgy! (*Kissé élesen.*) És maguk csak amolyan polgári házastársak és a gyermekeiket talán meg sem keresztelték.

MÁRIA

(*Sietve közbevág.*) De igen, nem hagytam a gyermekeket, a gyermekek keresztények, ha mi polgári házastársak is vagyunk azaz, hogy . . . mifelénk polgári házasságnak hívják, ha nem is esketett bennünket se pap, se anyakönyvvezető . . .

KERESZTES

(*Idegesen leteszi a tollat.*) És ez a nő, aki lábbal tapossa az Isten és a világ törvényét, idejön hozzám és szép arcával, ártatlan tekintetével megveszi a lelkemet és regéket mesél a becsületéről. (*Megint a fiókba nyúl és még egy bankót vesz elő.*) Itt van még pénz! Fogja és menjen és ne mutassa magát többé a parochián!

KERESZTESNÉ

(*Keresztes mellé lép és nyughatólag a karjára teszi kezét.*)

MÁRIA

(*Feláll a nyújtott bankót nem fogadja el, az előbb kapottat az asztalra ejti és merev tartással, gépiesen mondja.*) Csak az Isten szent nevében

Digitized by Google

fogadtam neki hűséget, az anyja nem engedte, hogy megesküdjünk és megvet érte, hogy mégis hitvese lettem. Igaza lehet az öreg zsidóaszszonynak, a jó, a szent pap is igazat ad neki.

KERESZTES

(*Szégyenkezve leteszi a kezében tartott pénzt, Keresztesné diadalmas arccal visszamegy a helyére.*) Nem, nem, vagy igen! Magam sem tudom. Csak azt látom, hogy fájdalmat okoztam magának és ez nekem is fáj.

MÁRIA

(*A keblére szorítja mindkét kezét.*) Fáj, nagyon fáj!

KERESZTES

(*Megbékült hangon.*) Üljön le! (*Mária leül.*) Kezdjük elől a gondolkozást, mert az bizonyos, hogy sem a templomatyának, sem más tehetős hívemnek nem ajánlhatom, félre találnák érteni a dolgot, ha megtudnák a valót. Mit az Isten szent szerelmeért is csináljak magával, maga szerencsétlen teremtés?

MÁRIA

(*Lehorgasztja a fejét és nem szól.*)

KERESZTES

Én sokat meg tudok bocsátani, de mások tudnak-e? Nézze, kedves gyermekem, fogadja el egyelőre ezt a pénzt — kölcsönbe; hiszen már mondtuk, hogy kölcsönbe és próbáljon másutt

Digitized by Google

szerencsét; talán az előljáróságnál vagy a nőegyletnél . . .

MÁRIA

(*Tagadólag rázza a fejét.*)

KERESZTES

(*Gondolkozik.* ***Keresztesné*** *és Hidvéghyné feszült figyelemmel nézik.*) Anyám! Volna még egy tervem.

KERESZTESNÉ

Mi volna az, édes fiam!

KERESZTES

(*Félénken.*) Igaz, hogy eddig nem tartottunk idegen nőt a parochián. Ezt a nőt nem ajánlhatjuk sehová, mert az emberek mindenfelé tele vannak előítéletekkel. Mi meg tudjuk érteni az általános emberi érzéseket és botlásokat is. Mi felül tudunk emelkedni a köznapi élet korlátoltságain. Tartsuk itt ezt a nőt!

(***Keresztesné*** *tagadólag rázza a fejét, amit azonban* ***Mária*** *nem lát; ő csak* ***Keresztesre*** *tekint fel.*)

KERESZTES

(*Rábeszélőleg folytatja.*) Édes anyám már nem egészen fiatal; most a betegség is megviselte; jó lesz valamï női támasz és segítség.

KERESZTESNÉ

Felfogásodat osztom és mégsem helyeslem tervedet. Te vagy az úr a háznál és cselekedhetsz

Digitized by Google

akaratod szerint. Én nem is félek a világ szájától és nem törődöm korlátolt emberek megjegyzéseivel, de félek, fiam, félek . . .

KERESZTES

(*Lesüti a szemét és közbevág.*) Engedelmes gyermeke voltam anyámnak mindíg. (*Nagyot lélegzik.*) Az is maradok. (*Hidvéghynéhez.*) Mit gondol, méltóságos asszonyom, ha azzal a női háziiparegylettel tennénk kísérletet, melynek apostolai az imént itt jártak?

HIDVÉGHYNÉ

Azt hiszem, hogy nagyságos uram tréfál. Sólyomberkyék csak reklámban dolgoznak; komoly tettet ne várjon tőlük; de én, szent atya, felmentem a gond alól; ezt a nőt én veszem oltalmam alá. (*Máriához lép és felemeli magához.*)

KERESZTES

(*Örömmel.*) Hála istennek! Már gondoltam erre, de nem mertem ajánlani. Nagy kő esett le a szívemről. Úgy érzem, hogy az Úr Jézus előtt is kedves dolgot cselekszik, asszonyom.

HIDVÉGHYNÉ

Jöjjön, asszonyom! (***Mária*** *az „asszony" szóra hálásan tekint fel* ***Hidvéghynéra.***) Gondolom, az én uram valami szövőgyárnak is elnöke, majd elhelyezzük ott és ha nem lehet, beköltözik

Digitized by Google

egyelőre házmesternek az én Andrássy-úti nyári palotámba, melyre ráfér egy kis állandó gondozás. Jöjjön asszonyom, lent vár a kocsim, mindjárt magammal viszem.

MÁRIA

(*Térdre roskad és Hidvéghyné ruhaszegélyébe rejti arcát.*)

KERESZTESNÉ

(*Odamegy hozzá és gyengéden felemeli.*) Csak sírjon, gyermekem; az örömnek is vannak könynyei. (*Hidvéghynéhez.*) De azért jó lesz, ha előbb hazaviszi a gyermekeihez és enged neki egy napot a felkészülésre. Majd én átküldöm a sekrestyésnét, hogy egy kicsit segédkezzék; délután kikocsizom, magam is benézek. Addig is isten áldja meg, gyermekem. (*Homlokon csókolja Máriát.*)

KERESZTES

(*Odalép Máriához és kezet fog vele.*) A jó isten vezérelje további útjain! Bizonyára az ő rendelése volt, hogy Hidvéghy grófné épen ma keresett fel engem.

MÁRIA

(*A Hidvéghy név hallattára kiragadja kezét* ***Keresztes*** *kezéből és őrülten felkiált.*) Hidvéghy méltóságos úr neje! Nem, nem kell semmi! Inkább pusztuljunk el mindannyian! (*Elrohan.*)

(Függöny.)

Digitized by Google

MÁSODIK FELVONÁS.

Szín: Kápolnaszerű tisztasággal berendezett csinos polgári gyermekszoba, két fiókos, fehér gyermekággyal. Az egyik függönyös leányágy. A szoba egyik sarkában kis asztalka fölött gazdagon öltözött kis Máriaszobor ékszerekkel körülaggatva. Mikor a függöny felgördül, ***Juliska*** *kis pesztonka, 12—13 éves parasztleány van a szobában és kileselkedik az utcafelé eső ablakon. Kívül veszekedő asszonyok zaja. Az utca felé eső ajtó nyílik és* ***Juliska*** *hanyatthomlok rohan balfelé a konyhába, úgy hogy a belépő* ***Erdős*** *Anna nem hallja és nem látja.* ***Erdős*** *Anna (Mária anyja) kis termetű, munkától megtört vén asszony, kiről lerí a tehetetlenség.*

ANNA

(*Az ajtó küszöbén a kívül látható és gesztikuláló szomszédasszonyhoz.*) Menjen a dolgára, szomszédasszony; csak nem akar még a lakásunkba is bejönni.

SZOMSZÉDASSZONY

(*Tenyeres-talpas parasztasszony, az ajtófélfához szorítja az öreg asszonyt és bejön a szobába.*) A

Digitized by Google

lakásunk! Úgy beszél, mint valami királyasszony. Szedte-vedte jött-ment nép!

ANNA

(*Ijedten behúzza az ajtót.*) Jó van, nem bánom! Már odakint is leszedte rólam a keresztvizet; hát csak folytassa idebennt, legalább nem szalad össze az egész falu.

SZOMSZÉDNÉ

De kényes a lelkem, mintha valami úrinép volna, pedig csak olyan paraszt, mint én vagy még olyan se.

ANNA

Azért mégse kellett volna bántani azt a gyereket; nem vét az a légynek se.

SZOMSZÉDNÉ

Nem a! Hát légy az én Gyurkám vagy mi! Hasba rúgja a szegény gyermeket és el akar inalni. (*Gyürkőzik.*) Az én fiamhoz ne merjen nyúlni senki; mert elbánok ám mindenkivel.

ANNA

(*Félénken hátrahúzódik.*) Annak a gyereknek sincs ám galambepéje. Minek mondja neki a maga fia . . .

SZOMSZÉDNÉ

(*Két kezét a csípőjére teszi.*) Mit mondott?

Digitized by Google

ANNA

Nem is merem ismételni!

SZOMSZÉDNÉ

Hát megmondom én. Azt mondta, hogy ki fogják ebrudalni a faluból anyástul, amint igaz is.

ANNA

Azt is magától tanulta.

SZOMSZÉDNÉ

Tőlem, meg az egész falutól. Azt hiszi maga, hogy a falu vak. Van szemünk, hát látunk.

ANNA

(*Felgerjedő haraggal.*) Mit látnak maguk?

SZOMSZÉDNÉ

(*Kacag.*) Még kérdi! Hát látjuk, hogy a maga lánya valami faintos frájla lehet.

ANNA

(*Dühösen nekiront.*) Elhallgasson, mert kikaparom a szemét.

SZOMSZÉDNÉ

(*Ijedten hátrál.*) No, no! hát mi volna más. Itt eldugja nálunk az anyját és a kölykeit, ő meg a városra jár és onnan hord rájuk drága mindent. (*Öklével megfenyegeti.*) Nem hagyjuk ám csúffá tenni a falut!

Digitized by Google

ANNA

Teszi csúffá, majd megmondom, hogy kicsoda. Az én leányom olyan tisztességes asszony, mint akárki más vagy akár maga is, ha az.

SZOMSZÉDNÉ

Hát van én rajtam faintos ruha, meg bécsi rongy. Hozzám ne hasonlítsa, mert keresztül megyek a lelkén.

ANNA

Maguk ostobák és irigyek. Az én leányom arcát sohase érte bécsi rongy. Az csak tisztességtől tud pirulni. Mert nem jár gyolcsban vagy kartonban? Nem lehet ám olyan finom házban, mint ő szolgál. A ruháját irigylik, meg a szép arcát. Ilyen a paraszt!

SZOMSZÉDNÉ

Paraszt maga, meg minden ükje! Mi becsületes polgárok vagyunk. Ne tetesse magát, épen olyan jól tudja, mint én!

ANNA

Mit tudok én? Ne merje ócsárolni az én leányomat, mert Isten-Mária-uccse elmegyek panaszra a bíróhoz.

SZOMSZÉDNÉ

(*Ledobja magát egy székre és vihogva dobol a lábával és hadonázik a kezével.*) A bíróhoz! No lám a bíróhoz!

Digitized by Google

ANNA

Mit röhög ezen. Majd igazságot tesz a bíró!

SZOMSZÉDNÉ

(Még mindig röhögve.) Hiszen maga a bíró hozta a hírt! Ő tőle tudja a falu!

ANNA

(Megszeppen.) Mi hírt hozott a bíró? Mit tud a falu?

SZOMSZÉDNÉ

Hát azt, hogy bent járt a városban és este felé ott látta az utca sarkán a maga gyönyörűséges lányát; fel volt cicomázva, mint a páva. Csupa selyem, meg kalap a fején!

ANNA

(Felsikolt.) Nem igaz, a bíró hazudott, vagy káprázott a szeme. *(Feltép egy szekrényt és női ruhát szór ki belőle.)* Hát van itt selyem? Van itt cifraság? Van itt kalap? Az én leányom fején sohasem volt kalap. *(Sírva.)* Az én lányom kulcsárné tisztességes úri házban és maguk elég alávalók, hogy meggyanusítsák, mert nem keveredik maguk közé!

SZOMSZÉDNÉ

Én jobban hiszek ám a bíró szemének, mint a maga óbégatásának. Sunyi fehérnép az a

Digitized by Google

maga kulcsárlánya. Itt adja a szentet, odabent meg hujahuj! (*Csettint az ujjával.*)

ANNA

Majd elválik! Csak jöjjön haza a leányom!

SZOMSZÉDNÉ

Ugyan ne mondja, szentem! Hát az a sok kölyök honnan került? Talán az égből pottyantak? Van a maga leányának ura?

ANNA

Van hát! Elment Amerikába!

SZOMSZÉDNÉ

Az ám! Eskette a nagy harang! Tudta, hogy miért megy el.

(*Hirtelen nyílik az ajtó és berohan a harangozó lelkendezve.*)

HARANGOZÓ

(*Nagyot fújva.*) Adjon isten mind közönségesen! Ehum!

ANNA

Fogadj isten!

SZOMSZÉDNÉ

(*Eléje ugrik.*) Jó, hogy jön, harangozó uram! Legalább maga is mondhatja!

Digitized by Google

HARANGOZÓ

Mondhatom, csak hadd fújjam ki magamat. Nem vagyok én nagy harang, kit csak húzni kell, hogy szóljon.

SZOMSZÉDNÉ

Hát csak fújja ki magát; aztán mondja meg Erdősnének, ha ugyan úgy híják, hogy mit tud a falu az ő leányáról?

HARANGOZÓ

Nem vagyok én nagy harang, hogy rám kötötte volna a falu! Maga a falu szája mondhatja nélkülem is, ha tudja.

ANNA

Azt mondja ez az asszonyszemély az én lányomról, hogy tilosba jár a városban.

HARANGOZÓ

Nem lehet az igaz!

ANNA

(*Diadalmasan.*) No látja!

SZOMSZÉDNÉ

(*Fenyegetőleg.*) Nem sajnálom ám magától a tíz körmömet, ha szégyenbe hagy, harangozó uram, mikor másképen tudja, mint ahogyan mondja.

Digitized by Google

HARANGOZÓ

(*Hátrál.*) Nem kell ám mindjárt meghúzni a vészharangot. Nem minden tűz, ami annak látszik.

ANNA

De mikor jól esik nekik megszólni az ember fiát-lányát.

SZOMSZÉDNÉ

Nem az ujjamból szoptam. Nem tudom, mi ütött a harangozóhoz, hogy nem akar most vallani. Hát nem maga újságolta nekem, hogy mit mondott a bíró a korcsmában, mikor a városból hazajött?

HARANGOZÓ

(*Zavarban.*) Ehum! ehum!

SZOMSZÉDNÉ

Ne humogjon, hanem állja a szavát, ha ember!

HARANGOZÓ

Nem szoktam én humogni. Ha mondtam valamit, nem úgy gondoltam. Nem is emlékszem, hogy mit mondott a bíró és mit mondtam volna én, hogy a bíró mondta volna. (*Belezavarodik.*)

ANNA

(*A szomszédnéhez.*) Jó lett volna a harangozóra kötni az egész pletykát!

Digitized by Google

SZOMSZÉDNÉ

Talán azóta pénzelik magát, hogy kigörbítse az igazságot.

HARANGOZÓ

A hátához verem a vastag kötelet, ha a böcsületemben mer gázolni, maga pletykaharang!

SZOMSZÉDNÉ

Mit? Én pletykaharang? Maga a legnagyobb pletykafészek a faluban. Csak szoknyát kellene magára akasztani és versenyt pletykálhatna a piaci kofákkal. És én pletykaharang? Megmondom ám az uramnak, kikiáltom az egész falunak és elcsapják magát a harangtól. Nem fog tovább hízni a mi zsírunkon. Hazug magának a mája is. Az uram is, a Kovács szomszédék is hallották, mikor maga pletykálta nekünk az egészet!

HARANGOZÓ

Nem káptalan az én fejem, hogy észbe tartson minden szót. Ha pletyka, hát pletyka! Meghúzták már afelett a lélekharangot!

ANNA

Tudtam én azt, hogy csak a rossz nyelvek járnak. A becsületes emberek meggondolják ám magukat.

Digitized by Google

HARANGOZÓ

Meg bizony! Nem lehet az olyanféle, akihez olyan nagy vendégek járnak.

SZOMSZÉDNÉ

(*Kíváncsian.*) Miféle nagy vendégek?

HARANGOZÓ

No lássa! Megrohanják a becsületes embert, hogy el sem harangozhatja a létaniáját! Magának szól ám Erdősné asszonyság!

ANNA

Valami izenetet hozott, harangozó uram?

HARANGOZÓ

Azt! A plébános úrtól!

ANNA

Nekem? Mi lehet az?

SZOMSZÉDNÉ

Arra magam is kíváncsi volnék!

HARANGOZÓ

Mire nem volna maga is kíváncsi! (*Nevet.*)

SZOMSZÉDNÉ

Bökje má' ki!

Digitized by Google

HARANGOZÓ

Nagy vendégek jöttek a plébániára. A főtisztelendő úr egészen oda van az örömtől. Van ám csirke- meg kacsahalál a plébánia udvarán. (*A szomszédnéhez.*) Olyan ebéd lesz ott ma, hogy maga még a moslékja után is megnyalná a száját! (*Nevet.*)

SZOMSZÉDNÉ

Nyalja a pici! Csak nem hivatalos Erdősné asszonyság erre a nagy ebédre!?

HARANGOZÓ

Vagy ki tudja! De előbb idejönnek ám az uraságok, ha maga az az Erdősné, aki Ilkafalváról költözött ide a leányával és az unokáival.

ANNA

(*Büszkén.*) Az volnék!

HARANGOZÓ

Akkor jó helyen húzom a harangkötelet. Ott van nálunk az ilkafalvi apát úr, meg a nagyasszony, az édes anyja, meg egy másik méltóságos asszony. Világéletemben sem láttam ekkora úri népet; hiszen ha ezek meghalnak, egy egész óráig szólnak vecsernyére a harangok.

ANNA

(*Boldogan.*) És hozzám jönnek, meg a lányomhoz?!

Digitized by Google

HARANGOZÓ

Csak visszafordulok a parochiára és megjelentem az apát úrnak, hogy főtanáltam az ilkafalvi Erdőséket. Egy-kettőre itt lesznek.

ANNA

(*Nekiáll törülgetni.*) Ne nagyon siessen, harangozó uram. Hadd csináljak egy kis rendet.

HARANGOZÓ

Azt parancsolta a plébános úr, hogy siessek, hát sietek! No az Isten kendtekkel! (*El.*)

SZOMSZÉDNÉ

No nézze meg az ember! Ejnye, hogy no... Ne haragudjék Erdősné asszonyság. Bizonyosan mást látott az a szamár bíró és megtévedt vagy csak úgy pletykáztak mások. Be rosszak is ezek az emberek — ej, ej. Na most hazamegyek és elverem azt a gaz Gyurkát. (*El.*)

ANNA

(*Kifelé a konyhaajtón szól.*) Jól vigyázz mindenre Juliska; tudod, hogy ma van a lányom napja. Dupla örömnapja lesz ma; nem szeretném, ha panasza volna ellenünk!

JULISKA

(*Kívülről.*) Igenis, asszonyság!
(*Kopogtatás a bejáró ajtón.*)

Digitized by Google

ANNA

Szabad!

LEVÉLHORDÓ

(*Bejön.*) Jó napot kívánok!

ANNA

Adjon isten! Mi jó járatban van?

LEVÉLHORDÓ

(*Csodálkozva.*) Mi jó járatban volnék? Levelet hoztam, azaz hogy leveleket.

ANNA

Tévedés lesz a dologban, tekintetes levélhordó úr; a mi portánkra nem jár levél; hacsak az égből nem pottyan. De azért csak tessék helyet foglalni. (*A kötényével megtörül egy széket és a levélhordót rátessékeli.*)

LEVÉLHORDÓ

Ha megengedi, csakugyan kifújom magamat egy kicsit; csunya meleg van ma és már kétszer bejártam a kerületet.

ANNA

Csak tessék! Egy pohár friss vízzel is szolgálhatok.

Digitized by Google

LEVÉLHORDÓ

A bion jó lesz!

(*Anna kimegy a konyha felé, a levélhordó azalatt kirak a táskájából egész csomó pénzeslevelet és az asztalra teszi. Kivesz egy kék ívet és azt átolvassa.*)

ANNA

(*Visszajön és odatesz pléhtálcán egy korsó vizet és egy poharat.*)

Tessék, levélhordó úr!

LEVÉLHORDÓ

(*Iszik és megint az írásba néz.*) Mondja csak nénémasszony, maga az Erdős Mária?

ANNA

Nem vagyok az!

LEVÉLHORDÓ

Hm! hm! Pedig ebben az írásban benne van világosan, hogy itt lakik Erdős Mária. Nézze csak! (*Az írásra mutat.*) Kistétény, Hosszú-utca 134.

ANNA

Nem tudok én olvasni.

LEVÉLHORDÓ

De én tudok. Nem értem, hogy tudott a rendőrség ennyire tévedni.

Digitized by Google

ANNA

(*Alig palástolható zavarban.*) Én Erdős Anna vagyok!

LEVÉLHORDÓ

Így már értem; névcsere lesz. Akkor ez a sok levél és pénz megint tovább vándorolhat. (*A pénzes leveleket visszarakosgatja a táskába.*)

ANNA

(*A pénz szóra neszel.*) Sok pénz és Erdős Máriának?! Miért vándorol a pénz?

LEVÉLHORDÓ

Mert a címzettet nem tudják megtalálni. Amerikából küldték Berzencére. Vitték is azt Berzencére, de van Magyarországon vagy kilenc. Valamennyit megjárta, míg a címzett nyomára akadtak és ez a nyom idevisz.

ANNA

(*Titokzatosan.*) Levélhordó bácsi, maga talán mégis jó helyen jár!

LEVÉLHORDÓ

(*Gyanakodva.*) (*Sietve bepakkolja leveleit és elcsukja a táskát. Felkel.*) Már abból nem eszünk anyóka. Az egyszerű levélnek téves a címe, a pénzesnek jó volna. Maga Erdős Anna és nem Mária. Punktum. Isten áldja meg! (*Indul.*)

Digitized by Google

ANNA

(*Belekapaszkodik a levélhordó balkarjába, aki jobb kézzel a revolvere után nyúl.*) De levélhordó bácsi csak nem fél tőlem, szegény nyomoréktól, hogy kirabolom. Erdős Mária a leányom; nem lakik itt, de övé a lakás.

LEVÉLHORDÓ

Mesebeszéd! (*Még mindig gyanakodva.*) Ki van ott az ajtók mögött?

ANNA

(*Szalad először a szomszéd szoba ajtajához és kinyitja.*) Itt nincsen senki! (*Levélhordó utána megy és benéz.*) (*Majd a konyhaajtóhoz és kinyitja.*) Itt a kis cselédleány! (*Beszól.*) Csak maradj veszteg Juliska; csak benézünk! (*Levélhordó itt is benéz.*)

LEVÉLHORDÓ

(*Megnyugodva.*) Hát miért nem mondta azt mindjárt?

ANNA

Mert a lányom megtiltotta, hogy bárkinek is megmondjam!

LEVÉLHORDÓ

Azután tudja maga igazolni, amit mond?

ANNA

Hát persze, hogy igazolom; szent igaz, amit mondok.

Digitized by Google

LEVÉLHORDÓ

Nem úgy értem; van-e valami írás Erdős Máriáról?

ANNA

Van! Van! (*Odamegy az asztalkához a Mária-kép alatt és kivesz a fiókból papirosba csomagolt munkakönyvet, melyet a levélhordó elé tesz.*)

LEVÉLHORDÓ

(*Kibontja és elolvassa.*) Erdős Mária, Somogy-Berzence! (*Megint leül, kiveszi a táskából az előbbi írást és utána néz.*) Csakugyan Somogy-Berzence a helyesen megállapított cím. És hol találhatom a maga lányát?

ANNA

A városban nagy, finom szolgálatban van.

LEVÉLHORDÓ

Hol?

ANNA

(*Zavarban.*) Azt, azt nem tudom! Az ám, azt meg se mondta nekem! De nem baj; még ma eljön. Ma van a napja. Ha délfelé erre tetszik fordulni, már idehaza lesz.

LEVÉLHORDÓ

(*Megint elteszi az írást.*) Jó, nem bánom. Csak mondja meg a leányának, hogy várjon meg és igazolja a személyazonosságot. (*Indul.*)

Digitized by Google

ANNA

(*Még tartóztatja.*) Mit csináljon?

LEVÉLHORDÓ

Bizonyítsa be, hogy ez a könyv itt csakugyan az övé!

ANNA

És hogyan kell azt?

LEVÉLHORDÓ

(*Megy és az ajtóban.*) Majd ő tudja, csak mondja meg neki. Köszönöm a vizet. Minden jót! (El.)

ANNA

Juliska! Juliska!

JULISKA

(*Kis 12—13 éves parasztpesztonka bejön a konyha felől krumplival a kezében, melyet hámoz. Feltűzött kötényében is krumpli van.*) Itt vagyok asszonyság!

ANNA

Elmegyek a lányom elé a hajóhoz; ha elkésném és a lányom megjönne azalatt, mondd meg neki, hogy el ne menjen. Várja meg a levélhordót. Vendégek is jönnek. Érted? (*Keresgél, kendőt vesz magára.*)

JULISKA

Értem, asszonyság!

Digitized by Google

ANNA

Vigyázz mindenre. (El.)

(Szünet.)

JULISKA

(*Lekuporodik a földre és valami nótát dudolva hámozza a krumplit. A lehámozottat az egyik oldalon a köténybe rakja. A másik oldalon hámozatlant vesz elő.*)

(Az ajtón kopogtatnak.)

JULISKA

(*Félelem nélkül.*) Bujj be!

KERESZTES

(*Bejön.*) De furcsán tessékelik itt be az embert! (*Körülnéz.*)

JULISKA

(Ijedten elejti a krumplit és a kést és Keresztes elé szalad, akinek kezet csókol.) Dicsértessék. . . .

KERESZTES

(*Cirógatja.*) Mindörökké amen! Jól van kis golyhó! Jó helyen járok-e itt? Itt laknak Erdősék?

JULISKA

Itt laknak. Nincsenek itthon. Mindjárt hazajönnek! Tessék leülni! (*Törölgeti a széket, melyen előbb a levélhordó ült.*)

Digitized by Google

KERESZTES

(*Nem ül le, hanem a szobában körüljár. Az örökmécs előtt keresztet vet. Az asztalkáról felvesz egy imakönyvet és látható megelégedéssel visszateszi.*) Ejnye de takarósan laktok!

JULISKA

A fiatal asszonyság úgy szereti! (*Nekifog és kést, krumplit, héjat a kötényébe visszaszed.*)

KERESZTES

Hát te szereted-e a fiatal asszonyságot?

JULISKA

Meghiszem azt! Olyan jó az, mint a falat kenyér. Minden héten hoz Pestről valamit nekem is, a gyerekeknek is; meg sok pénzt ad az öreg asszonyságnak.

KERESZTES

Te persze nem vagy már gyerek? Te már a ház körül foglalatoskodol?

JULISKA

(*Büszkén.*) Az öreg asszonyság nélkülem nem is bírna velük. Játszom is velük, vigyázok is rájuk. A ház körül csak délelőtt segítek.

KERESZTES

És ilyenkor hol vannak a gyerekek? Nem láthatnám őket?

Digitized by Google

JULISKA

Mit tetszik gondolni! Már iskolába jár az mind. Még a kis Mariska is, pedig az a legkisebb. Az ám a szép kis lány . . . (*Megakad és félve néz Keresztesre.*)

KERESZTES

Beszély csak lányom, szivesen hallgatlak.

JULISKA

(*Nekibátorodva.*) Szakasztott az édesanyja. Nem olyan ám mint az Annuska. Tetszik tudni, az Annuska már nyolc éves és ő nálamnál is nagyobb akarna lenni.

KERESZTES

Nem lehet ám, te kis öreg, hiszen te legalább öt évvel idősebb vagy.

JULISKA

Bizony! Szt.-Mihály után már 13 esztendős leszek, már el is végeztem az iskolát.

KERESZTES

Hát mi lenne most, ha én neked, mert olyan jó gyerek vagy és a kis Mariskának olyan szépen gondját viseled, odaajándékoznám ezt az aranyat? (*Mutat neki egy aranyat.*)

JULISKA

Ne tessék tréfálni! Azután mi hasznom is volna, a Palkó bizonyosan elvenné. Vad gyerek

Digitized by Google

ám a Palkó, még csak tíz éves és nagyobb, mint én, talán erősebb is. Nem bírok vele.

KERESZTES

Hát csak vedd el és dugd el a Palkó elől. Ha pedig bántana a Palkó, csak izend meg nekem. Majd beszélek én a fejével.

JULISKA

(*Elveszi az aranyat és a keblébe rejti.*) Engem nem bánt, csak a Bandit pofozza mindíg. Az olyan nyám-nyám hagyja magát, pedig alig kisebb a Palkónál és okosabb is nálánál, mindig tanul.

KERESZTES

No látod, kis lányom, biztatni kell a Palkót, hogy ő is olyan jó fiú legyen, mint a Bandi. A jó gyereket szereti ám Isten, világ!

JULISKA

Ezt a fiatal asszonyság is mindíg mondja, valahányszor hazajön.

KERESZTES

Hát nem lakik veletek a fiatal asszonyság?

JULISKA

Nem bizony. Az nem olyan parasztféle, mint mi. Pesten van valami nagy házban.

Digitized by Google

(*Az ajtón megint kopogtatnak. Keresztes odamegy és kinyitja az ajtót, melynek küszöbén Keresztesné és Hidvéghyné jelennek meg.*)

KERESZTES

Csak jöjjenek! Jó helyen járunk.

JULISKA

(*Feszesen, mintha iskolapadban állana.*) Isten hozta!

KERESZTESNÉ

(*Megcsípi Juliska arcát.*) Jó napot, gyermekem! Ki vagy te?

JULISKA

Én a kis pesztonka vagyok! Kezét csókolom!

KERESZTES

Jól van, gyermekem! Csak menj ki a konyhára és hámozd tovább a krumplit. Mi majd vigyázunk itt, míg valaki jön.

JULISKA

Igenis, kérem! (*A konyhaajtóban megint feszesen feláll.*) Isten áldja! (El.)

MIND

(*Nevetnek.*)

Digitized by Google

HIDVÉGHYNÉ

(*Mialatt arra a helyre ül, melyen előbb a levélhordó ült.*) Milyen helyes kis lány!

KERESZTESNÉ

(*Aki körüljár és mindent megtapogat.*) Helyes és tiszta itt minden!

KERESZTES

(*Leül oldalt az asztal mellé.*) No, de édesanyám! Ez valóságos kutatás!

KERESZTESNÉ

Ne törődj vele, fiam! Nem kíváncsiságból teszem, csak örülök, hogy a nyomor helyett kézzel fogható tisztes módot találunk. Biztos vagy benne, hogy jó helyen járunk?

KERESZTES

Azt hiszem! Legalább azt írta a rendőrtanácsos, hogy most már biztos a dolgában, az öregasszony is vallotta a harangozónak és a kis pesztonka is azt mondta, hogy itt laknak Erdősék és rájuk illő leírást adott az itt folyó életről.

HIDVÉGHYNÉ

(*Aki időközben az asztalon felejtett munkakönyvben lapozgatott.*) Nincsen semmi kétség! Itt van az asztalon Erdős Mária régi munkakönyve.

(*Keresztesné azalatt az asztal másik oldalára ült. Most ő is, Keresztes is nézik a könyvet.*)

Digitized by Google

KERESZTES

Az ám ! Most már nyugodtan maradhatunk !

KERESZTESNÉ

Vagy mehetünk !

KERESZTES

(*Meglepetten.*) Hogyan érti ezt, anyám ?

KERESZTESNÉ

Úgy értem édes fiam, hogy Erdős Máriának, ha a jelek nem csalnak, már semmi szüksége sincsen mi ránk és így nincsen többé okunk, hogy betolakodjunk az ő életébe.

HIDVÉGHYNÉ

Nekem még mindíg van okom !

KERESZTES

Okkal, vagy ok nélkül, kiváncsi volnék viszontlátni a szerencsétlen asszonyt és megtudni, mi okozta ezt a nagy változást ?

KERESZTESNÉ

(*Tréfásan fenyegeti ujával Keresztest.*) Lám a kiváncsi férfi !

KERESZTES

Ha fájt a balsorsa, miért ne örvendjek a jobb módján ?

Digitized by Google

HIDVÉGHYNÉ

Nekem meg egyenesen adósságot kell itt lerónom. Előbb nem kellett a segítségem, mert Hidvéghy neje voltam. Most, hogy elváltam Hidvéghytől, jóvá akarom tenni ezen a szegény családon, amit ő vétett ellene. Azt hiszem, hogy ráfér még erre a családra az én segítségem.

KERESZTESNÉ

Erdős Mária jobb módban nem lesz kevésbé büszke, mint a nyomorban volt!

KERESZTES

Magam is úgy gondolom, de nem lesz baj, legalább megerősítjük a sokat zaklatott lélekben a hitet a jó emberekben. Jobb is így, mintha még nyomorúságban vagy még rosszabban találtuk volna.

HIDVÉGHYNÉ

Azt tartom, hogy megvárjuk, míg hazajön.

KERESZTES

Most jut eszembe, hogy talán hiába is várunk, a kis leány azt mondta nekem, hogy a fiatal asszonyság a városban van és csak látogatóba szokott idejönni. Legjobb lesz, ha megtudjuk a városi címet és ott keressük fel.

Digitized by Google

KERESZTESNÉ

A gyermekeknek vegyünk valami ajándékot és ajánljuk az egész családot a helybeli plébános figyelmébe. Egyebet aligha tehetünk. *(Menni készülnek.)*

(*Az ajtó hirtelen nyílik és bejön* ***Erdős Anna.***)

ANNA

(*Még az ajtóban, mikor a vendégeket nem látja, kiáltja.*) Juliska!

JULISKA

(*Megjelenik a konyhaajtóban.*) Itt vagyok, asszonyság!

ANNA

(*Bejön és meglátja a vendégeket.*) Jézus Mária! Kezüket csókolom! Bocsánatot kérek! (*Juliska nagyokat bámulva el.*)

KERESZTESNÉ

(*Eléje megy és kezénél fogva az asztalhoz vezeti.*) Nekünk kell bocsánatot kérnünk, jó asszony, hogy idegen létünkre csak úgy letelepszünk a maga hajlékában. Ez itt Hidvéghy grófné azaz hogy Telekváry Matild báróné . . .

ANNA

Kezét csókolom . . .

KERESZTESNÉ

Ez itt Keresztes apátplébános.

Digitized by Google

ANNA

Kezét csókolom . . .

KERESZTESNÉ

És én vagyok az édes anyja.

ANNA

(*Lehajlik és kezet csókol* ***Keresztesnének****, aki gyengéden eltolja magától és cirógatja.*) Hallottam én már az apátplébános úr hírét a lányomtól.

KERESZTES

(*Széket kínál* ***Annának****..*) Üljön le, asszonyom! Hát beszélt magának a lánya rólam?

ANNA

(*Szabadkozik.*) Nem illik nekem ilyen úri társaságban . . .

HIDVÉGHYNÉ

(*Lefogja maga mellé.*) Nem kell ceremóniázni! (***Anna*** *leül.*)

KERESZTES

(*Sürgetőleg.*) Hát beszélt magának a lánya rólunk?

KERESZTESNÉ

Mi haszna lett volna, ha beszélt is volna „rólunk“? (*megnyomja a szót*), mikor segítő jó szándékunk elől elfutott.

Digitized by Google

HIDVÉGHYNÉ

No, maguk elől nem, csak előlem futott, én riasztottam el!

ANNA

Én nem tudom, hogy mi történt. Én buta parasztasszony vagyok; öreg és törődött. Örülök, hogy a gyerekekre tudok kicsit ügyelni. De eleinte sokat beszélt a lányom az apát úrról meg a jóságos nagyasszonyról.

KERESZTES

És most már el is felejtett minket!

ANNA

Igazán nem tudom. Mióta azt az új szolgálatot kapta Pesten, többé nem beszélt a multról; még az eltűnt uráról sem. Igaz, csak kiszalad egyszer-egyszer; eljátszik a gyerekekkel, kicsit tanítja őket, megebédel és visszaszalad. Fél, hogy az asszonya érte találna jönni.

HIDVÉGHYNÉ

Hát olyan rossz helye van?

ANNA

Nem lehet az rossz hely, ahol olyan sokat lehet keresni.

KERESZTES

És hogy hívják azt az úrnőt és hol lakik?

Digitized by Google

ANNA

A nevét, mintha tudtam volna, de kiesett a fejemből.

KERESZTESNÉ

Hát nem is írhat a leányának, nem is tudósíthatja, ha valami bajuk esik.

ANNA

Nem tudok én írni, de a leányom minden percben itt lehet. Most is eléje mentem a hajóhoz, hogy megmondjam neki, milyen úri vendégeink lesznek és hogy itt járt a levélhordó és hozott leveleket meg pénzt Amerikából. Nem jött meg, de biztosan megjön a másik hajóval.

KERESZTES

Most már értem. *(A jólétre céloz.)* Hát szoktak maguk Amerikából leveleket meg pénzt kapni? Ennek igazán örülök!

ANNA

Nem szoktunk, nagyságos uram! Csak ma járt itt először a levélhordó és azt mondta, hogy régóta vándorló leveleket és pénzeket hoz.

KERESZTES

Hiszen így már van reményünk, hogy Mária visszakapja az urát, akin oly önfeláldozó szeretettel csüng.

Digitized by Google

(*Mielőtt* ***Anna*** *felelne, nyílik az ajtó és bejön* ***Mária.*** *Egészen egyszerű fekete ruhában (nyakig zárva), minőt a szobalányok szoktak viselni nagy úri házakban; kötény, fejdísz és kalap nélkül. Nyaka körül lenge kendő és egyszerű fehér csontkereszt fekete zsinóron. Egész megjelenése tisztaságot és ártatlanságot lehel, csak a szeme alatt van erős fekete sáv és az ajka körül bánatos vonás.*)

ANNA

(*Eléje szalad.*) Lányom, édes lányom; csakhogy megjöttél; oly nehezen vártalak.

(*A többiek az alatt felkeltek és barátságos arccal néznek az asztal felől az anyára és leányára.*)

MÁRIA

(*Szokatlanul komor arceal megcsókolja anyját.*) Jó van, anyám! Hol vannak a gyerekek?

ANNA

(*Meglepetten leveszi karját Mária nyakáról.*) A gyerekek még az iskolában vannak. (*A vendégekre mutat.*) Nem látod leányom, hogy kik vannak itt?

MÁRIA

(*Vad tekintettel.*) Látom, anyám, látom! Menjen a gyerekekért, anyám. Nincsen sok időm!

ANNA

De Mária, még el kell mondanom . . .

Digitized by Google

MÁRIA

(*Türelmetlenül.*) Ne mondjon semmit anyám, majd megtudok mindent. (*Kituszkolja az ajtón.*) Csak menjen a gyerekekért . . .

ANNA

(*Az ajtóban.*) Megyek már, no! Olyan furcsa vagy ma Mária! (*El.*)

MÁRIA

(*Az ajtót beteszi és hirtelen odafordul a többiekhez.*) Miért üldöznek engem?

KERESZTES

(*Mária felé megy, de Keresztesné eléje vág és nem engedi. Mária lassan, égő orcával és szúrós tekintettel előre jön.*) Milyen különös kérdés?

HIDVÉGHYNÉ

Szeretettel jöttünk ide és maga így fogad bennünket?

MÁRIA

Nem kell a maga szeretete; nem kell senkié!

KERESZTESNÉ

Hidvéghy grófné, ha el is vált az urától, születésénél fogva is méltóságos asszony!

MÁRIA

Bánom is én! Miatta futottam el Ilkafalváról; mit jön még ide is utánam?

Digitized by Google

KERESZTES

Nem szabad ám azokat kővel dobálni, kik bennünket kenyérrel kínálnak.

MÁRIA

(*Nem mer Keresztesre nézni.*) De mikor nem kell nekem senki kenyere; megvan a magamé.

KERESZTESNÉ

Csodálatos dac szállta meg a lelkét, édes lányom. Nem lehet az, hogy maga csak azért, mert keresethez jutott, annyira megváltozott legyen. Ennek valami mélyebb oka van. Üljön le, gyermekem és beszéljen velünk őszintén. Látja, minket a lelkiismeretünk hajtott. Azóta mindig kerestük. Fájt nekünk, hogy elfutott. Ne értse félre és ne nehezítse meg a mi jó szándékunkat.

MÁRIA

(*Megremeg.*) Ne bántson engem a nagyasszony se. Hagyjanak engem a magam utján. Megyek rajta úgy, ahogy tudok.

HIDVÉGHYNÉ

Lássa, Mária; az én volt uram sokat vétett maga ellen; én nevének puszta említésével világgá űztem magát; én magának adósa vagyok; fizetni akarok, ha másképen nem lehet, legalább érdeklődésemmel.

Digitized by Google

MÁRIA

(*Ismét nyersen.*) Ne tessék én irántam érdeklődni. Gyűlölök mindent, ami avval az emberrel összefügg; gyűlölöm magát is, ha százszor is elvált tőle.

KERESZTES

Istentelen érzés a gyűlölet; le kell róla tenni. Asszonynak legkevésbbé illik.

MÁRIA

Köszönöm a tanítást. Elfelejtettem már a katekizmust, nem is akarok már rá emlékezni.

KERESZTES

Csodás változás. Jó sorsban elfordul az istentől. Értettem kétkedését, mikor súlyos bajok között volt; de megfoghatatlan az istentagadás, mikor az isten megsegítette.

MÁRIA

(*Kacag.*) Megsegített, csakugyan megsegített!

KERESZTESNÉ

Hadd el, fiam; ez nem az a Mária, kit mi keresünk. A mi Máriánk szándékosan elbújik előlünk. Az okot nem is benne, hanem abban a környezetben kell keresni, melyben most él.

MÁRIA

Mit tudja a nagyasszony, hogy én milyen környezetben éltek? Ott élek, ahol magam aka-

Digitized by Google

rom. Örüljenek a maguk környezetének és hagyják meg nekem a magamét.

HIDVÉGHYNÉ

Ha velem tiszteletlenül beszél, azt még valahogy megértem; de hogyan durvulhatott el annyira a lelke, hogy az öregséget sem tiszteli, ezt nem tudom megérteni sehogy . . .

MÁRIA

(*Felelni akar; de Keresztes eléje vág.*)

KERESZTES

(*Mária mellé lép és föléje hajlik.*) Ne feleljen, Mária; megint csak olyat mondana, amit nem szeretnék hallani. Bocsánat édes anyám, az asszonyok nem mindíg gyengédebbek a férfiaknál. Hagyjanak engem magamra Máriával; majd végére járok én az ő lelki bajának.

MÁRIA

(*A vállát vonogatja.*)

KERESZTESNÉ

(*Hidvéghynéhez.*) Csakugyan jobb lesz, ha mi elmegyünk. Jelenlétünk csak ingerli Máriát. (*Kereszteshez.*) A plébánián megvárunk, fiam! (*Hidvéghynével el.*)

MÁRIA

(*Aki Keresztesné beszédje alatt mintegy maga elé merengett, a két nő távozása után szintén az*

Digitized by Google

ajtó felé rohan és sikoltva kiáltja.) Itt ne hagyjanak ezzel a szemforgató pappal!

KERESZTES

(*Aki Mária és az ajtó közé lépett, tiltakozólag nyujtja előre kezét és kérdi.*) Mit jelentsen ez, Mária?

MÁRIA

Tudja maga nagyon jól, maga csuhás komédiás! Mit kérdi tőlem!?!

KERESZTES

Ha magának jól esik engem sértegetni, Mária, ám tegye; de őszintén vallom, nem tudom, hogy mivel szolgáltam rá ezekre ... (*keresi a szót*) ezekre a kifakadásokra.

MÁRIA

Nem tudja? Minek jött utánam?

KERESZTES

Emberszeretetből! Aggódtam a maga és családja sorsán!

MÁRIA

Mindegyik talál valami szép nevet a maga csúf szándékainak. A pap emberszeretetnek kereszteli el; aggódik, könyörül és akarni csak azt akarja, amit a többi.

Digitized by Google

KERESZTES

Az én ajkamat sohasem hagyta el csábító szó!

MÁRIA

A szájának ura, annak parancsol; de a szemének nem, az őszintén beszél.

KERESZTES

(*Kezét a szeme fölé emeli.*) A szemem ?!

MÁRIA

Azt hiszi, hogy én nem láttam, mikor először a plébánián jártam, mint nézett rám mohó vágygyal; azt hiszi, nem ismertem fel azt az üveges, merő nézést. És most, az imént, mikor elküldte az anyját, majd kiugrott a szeme!

KERESZTES

Akkor a szemem „*most*" nem mondott igazat!

MÁRIA

A szem nem hazudik soha. Máskor húzza a reverendát a szeme fölé, hogy el ne árulja magát.

KERESZTES

Nincs mit takarnom!

MÁRIA

Nincs; mert én nem akartam, hogy legyen. De ha a nagyasszony engem ott tartott volna

Digitized by Google

a plébánián, vagy én máskülönben akartam volna, akkor mi lett volna?

KERESZTES

Kísértés, melyet legyűrtem volna!

MÁRIA

Az ám! Utánam vetette volna magát és üldözött volna, mint a többi. Vadászok vagytok ti mind. Nem vadászok, kutyák. Üvöltő, csaholó, éhes falka, mely üldözi a szegény vadat árkonbokron keresztül, bele a mocsárba, bele a halálba!

KERESZTES

Mária, most hallgasson meg engem!

MÁRIA

Mit hallgassam! Hidvéghy neve csak megriasztott, de a maga szeme elől futottam el Ilkafalváról.

KERESZTES

Maga elfutott, de én nem tudtam elfutni maga elől.

MÁRIA

Ah, a pap!

KERESZTES

Nos, a pap! Nem vagyok-e én is ember, mint a többi?

Digitized by Google

MÁRIA

Az! az! mint a többi!

KERESZTES

Nincs nekem szemem, nincs nekem szívem? Sok álmatlan éjszakán vívtam én nehéz harcokat önmagammal. A forrongó vért legyőztem, a szívemmel máig sem bírtam és ezzel nyugodtan állok majdan a Megváltóm elé!

MÁRIA

De most csak én elém!

KERESZTES

Bátran és emelt fővel állok itt. Igazat mondtam, Mária, mikor az imént azt mondtam, hogy „a szemem most nem mondott igazat!" A saját kínszenvedéseimre esküszöm, hogy csak a szerencsétlen asszonyt kerestem, kinek útjából megtisztultan szerető szívvel félre akarom gördíteni a göröngyöket. És ezt, Mária, magának el kell hinnie!

MÁRIA

(Arcán mély megindulás mutatkozik; fejét lehajtja és arcát a kezébe temeti.)

KERESZTES

(Lefejti arcáról kezét és gyengéd, szívreható hangon kérdezi.) Ugy-e, hogy hisz nekem Mária?

Digitized by Google

MÁRIA

(*Hirtelen fordulattal Keresztes karjára veti magát és keservesen zokog. Keresztes mereven áll, csak a szemében ragyog a részvét és a szeretet.*) Ne vigyen engem kísértésbe! Ne bántson! Ne faggasson! Hadd menjek tovább a magam útján. Érzem, hogy Ön igaz ember, hogy engem szeret, rajtam könyörül; isten fizesse meg hozzám való jó indulatját! (*Törli a szemét.*)

KERESZTES

Már meg is fizette!
(*Az ajtón kopognak.*)

KERESZTES

Szabad!

LEVÉLHORDÓ

(*Bejön.*) *Mikor Keresztest meglátja, kit nyilván ismer, tisztelettejesen és levett sapkával megáll egy lépésnyire az ajtóból.*) Erdős Máriát keresem!

MÁRIA

Én vagyok!

LEVÉLHORDÓ

Mivel tetszik személyazonosságát igazolni?

KERESZTES

Én igazolom! Ismer engem?

Digitized by Google

LEVÉLHORDÓ

Keresztes Mihály, apátplébános úr! Ez elég! (*Kirak az asztalra vagy tíz pénzeslevelet. Elővesz egy konszignációt és egy tintaceruzát és oda teszi Mária elé.*) Tessék aláírni!

MÁRIA

(*Aki egyre fokozódó izgatottsággal nézte a levelek kirakását elfojtott torokhangon.*) Nekem szól ez a sok pénzes levél?

LEVÉLHORDÓ

Erdős Máriának Somogy-Berzencéről!

MÁRIA

(*A torkához kap, hogy megszabaduljon a fojtó érzéstől.*) Jézus Mária!

KERESZTES

(*Melléje lép.*) Bátorság gyermekem! Lám a jó isten teljesíti leghőbb kívánságát!

MÁRIA

(*Kikapja a ceruzát a levélhordó kezéből és lázas sietséggel aláírja a konszignációt.*) Itt van, vigye!

LEVÉLHORDÓ

(*Az írásba néz.*) A dátumot is tessék kitölteni!

KERESZTES

Majd én!

Digitized by Google

LEVÉLHORDÓ

Méltóztassék mindjárt odaírni, hogy a személyazonosságot tetszett igazolni.

KERESZTES

(*Ír; azután egy pénzdarabot vesz ki a zsebéből és odaadja a konszignációval együtt a levélhordónak.*) Itt van barátom! Isten áldja meg!

LEVÉLHORDÓ

Köszönöm, nagyságos uram! Jó napot kívánok! (*El.*)

MÁRIA

(*Alighogy a levélhordó kiment, Mária felugrik és feljajdul.*) József! ez József írása. (*Felkap egy levelet és hosszan nézi az írást.*)

KERESZTES

Mária, nem örül?

MÁRIA

Örülök, nagyon örülök! (*Gépiesen.*)

KERESZTES

Ez az öröm ijesztően hasonlít a fájdalomra!

MÁRIA

(*Hirtelen a földhöz vádja magát; vak dühhel tépi le magáról a ruhát és harap a karjába.*) Én nyomorult, én alávaló, én gyalázatos teremtés!

Digitized by Google

KERESZTES

(*Lehajlik Máriához és fel akarja emelni.*) Mária, mi ez?

MÁRIA

(*Felugrik és szalad Keresztes elől.*) Ne nyúljon hozzám, beszennyezi magát!

KERESZTES

Mi ez? Megőrült?

MÁRIA

Őrült? (*Rámered.*) Bár őrült volnék! Bár őrülnék meg most! Oly rettenetesen józan vagyok és oly rettenetesen gyalázatos! (*Kifelé indul.*)

KERESZTES

(*Hirtelen észbe kap. Megragadja Máriát.*) Hol szolgál maga Pesten!

MÁRIA

(*Lerázza magáról Keresztes kezét.*) Hagyjon el! Megölöm magamat!

KERESZTES

(*Ijedten.*) Mária, maga ismét találkozott Hidvéghy gróffal!

MÁRIA

(*Rikolt.*) Nem, nem, ennyire nem sülyedtem. Nem találkoztam én senkivel.

485432 A

KERESZTES

(*Megkönnyebülten.*) Hát akkor . . .

MÁRIA

(*Lelógó karokkal, mélységes apatiával.*) Engem keres fel — mindenki!

KERESZTES

(*Lerogy egy székre.*) Mária! A becsülete . . .

MÁRIA

A becsületemet, a becsületemet, meg akartam menteni a becsületemet!

KERESZTES

(*Eleven kérdőjelként áll Mária elé.*)

MÁRIA

A testem árán szereztem kenyeret a gyermekeknek!

KERESZTES

És ezzel megmentette . . .

MÁRIA

A lelkemet! A szívemet! (*Ismét feljajdul.*) Nem, nem mentettem meg semmit. Magamat csaltam meg! Eltaszított magától az isten!

KERESZTES

A kereszt alján Magdolnának is jutott hely.

Digitized by Google

MÁRIA

Akkor voltam őrült, most érzem. (*Zihálva mesél.*) Elszaladtunk Ilkafalváról, be a városba. A városligetig meg se álltunk; ott meghúztuk magunkat egy bokor mögött. A gyermekek egész nap nem ettek. Sírtak mind a négyen; az anyám velük sírt!

KERESZTES

És a fájdalom elvette az eszét!

MÁRIA

(*Nem is hallja Keresztes közbeszólását és egyhangúan folytatja meséjét.*) Nem bírtam tovább! Elszaladtam tőlük és kiálltam az utcasarokra koldulni.

KERESZTES

Óh!

MÁRIA

A nagy, fényes utcákra nem mertem menni, féltem, hogy meglátom magamat valamelyik nagy tükörüvegben és féltem a rendőröktől. Ott a külvárosban a Koszorú-utcában húztam meg magamat egy kapualjban és onnan nyujtottam ki kolduló kezemet a gyéren járó-kelők elé. Az emberek az arcomba se néztek és adtak.

KERESZTES

Ó te szegény!

Digitized by Google

MÁRIA

Egy óra alatt összekoldultam néhány hatost. Vettem kenyeret és elvittem a gyerekeknek. A többi pénzért a ligeten túl éjjeli szállást fogadtam. Hatunknak jutott egy sarok. Voltunk vagy harmincad magunkkal!

KERESZTES

A nyomor és bűn tanyája. Képzelem.

MÁRIA

Ezután mindennap kiálltam ugyanabba a kapualjba. Mindíg ugyanazok a szegény emberek jártak arra és mindennap gyérebben hullott a krajcár; talán nem tellett nekik mindennap alamizsnára. Én meg máshová nem mertem menni.

KERESZTES

Szemérmetes koldus! Értem!

MÁRIA

Egy nap fillér nélkül jöttem haza. A koldusasszony a szomszéd sarokból megkönyörült rajtunk és adott a gyerekeknek kenyeret. A szobaasszony kidobással fenyegetett, ha még egyszer nem fizetek. Másnap már reggel kimerészkedtem egyenesen az Andrássy-útra.

KERESZTES

Hajtotta a kényszerűség!

Digitized by Google

MÁRIA

Hogy a nyomor nem tudta elpusztítani az ábrázatomat! Az a nyomorult szépség volt most is az átkom! Látták az arcomat és alamizsna helyett vásárt ajánlottak! Az utcán is — a koldusnak!

KERESZTES

Az örök bestia!

MÁRIA

Visszaszöktem a Koszorú-utcába és ott találkoztam Jutkával.

KERESZTES

Ki az a Jutka?

MÁRIA

Földim! Munkásasszony mint én. Férjét nyomorékká tette a gép és ő a férjét és a gyermekeit eltartja a szépségéből. Jutka adott tíz forintot és másnap reggel ő, meg az asszony eljöttek értem.

KERESZTES

És maga elment velük!

MÁRIA

És én elmentem velük. Védtem magamat, amíg tudtam. Nem bírtam tovább. Nem akartam lenni senkié, hát lettem mindenkié. Azt hittem, így megmarad a becsületem, mert csak a testemet adom oda, a lelkemet soha. Ha József hazajön, úgy gondoltam, megtalálja a gyerme-

Digitized by Google

keit; engem nem is fog látni, én aznap nekimegyek a Dunának.

KERESZTES

Rettenetes szofizma! (*Mária elé áll és vállára teszi a kezét.*) Mindenre van bocsánat! Felejtse el a multat és kezdjen új életet!

MÁRIA

(*Szomorúan bólint a fejével.*) Ha lehetne!

KERESZTES

Lehet, csak akarni kell!
(*Erdős Anna berohan.*)

ANNA

Mária, gyere csak, Mária!

MÁRIA

(*Mintha álomból beszélne.*) Mit akar anyám?

ANNA

A gyerekek nem akarnak hazajönni. Egy fiú azt mondta Palkónak az iskolában, hogy neki nincsen apja és most . . .

MÁRIA

(*Ismét feljajdul.*) Hallja ezt, főtisztelendő úr! Még ez is! Elvesztek a gyermekeim is. Eredj anyám, mondd meg nekik, hogy van atyjuk, de nincs anyjuk. (*Összeszedi magát.*) Nem akarom őket látni! Vigyen el innen főtisztelendő úr! Vigyen, ahová akar! (*Anna szótlanul bámul.*)

(*Keresztes karjába kapaszkodik, az ajtó felé támolyog; a függöny lassan legördül.*)

Digitized by Google

HARMADIK FELVONÁS.

Szín: *Két szobaleány számára berendezett cselédszoba nagy úri házban, Hidvéghyné Andrássy-úti palotájában. Az ágyakon és egyeben kívül egy chaise-longue is van a szobában és emellett áll egy kis asztalka mindenféle gyógyszerekkel. Az egyik ágyon fehér női ruha, minőt polgárleányok vagy asszonyok ünnepnapra szoktak felvenni. A függöny felgördültekor a szobában jelen vannuk* ***Erdős Mária,*** *aki a pamlag közepében ül ölbetett kezekkel. Ruházata egészen házias, mint valakié, aki csak imént hagyta el az ágyat.* ***Lina,*** *a portás leánya, sürög-forog, rakosgat és közbe beszélget* ***Máriával.***

LINA

A méltóságos asszony örülni fog, hogy maga épen a mai napon van először ágyon kívül. De milyen jól is tartják magát itten. Szinte kedvem volna megbetegedni, hogy engem is úgy becézzenek, mint magát.

MÁRIA

(*Fáradt, vontatott hangon.*) Örüljön, hogy egészséges. Jobban irigylem én a maga vidámságát és gondtalanságát. Hány éves maga Lina?

Digitized by Google

LINA

Két hónapja multam 16 éves.

MÁRIA

Ha én még egyszer 16 éves lehetnék, akkor ... akkor megint csak úgy tennék, ahogy tettem ... azaz, hogy nem egészen.

LINA

Mondja csak asszonyság, hogyan tett maga 16 éves korában?

MÁRIA

Miért kíváncsi maga, hogy én hogyan tettem 16 éves koromban.

LINA

Mert azt mondják, hogy magának multja van és én kíváncsi vagyok, hogy mi az a mult?

MÁRIA

(*Komolyan.*) A mult? Mi volna az a mult? Talán az elveszett jövő vagy ilyesmi. Legjobb azt nem tudni. (*Változott hangon.*) Miért nem segít a méltóságos asszonynak az öltözködésnél?

LINA

Nem szabad!

MÁRIA

Talán megharagította a méltóságos asszonyt?

Digitized by Google

LINA

Ó nem; hanem azt mondta a méltóságos asszony, hogy ma a frizérné és a francia kisasszony fogják öltöztetni; én maradjak itt magánál, míg a doktor úr jön és ha lehet, segítsek magának öltözni, (*gyermekesen irigy tekintettel*) abba a fehér ruhába ott ni.

MÁRIA

(*A ruha felé fordul.*) Fehér ruha; az ártatlanság és a tisztaság színe. Szeretném felvenni, hogy a méltóságos asszonyt lássam az ő örömnapján. Látta már a vőlegényt? Szép, fiatal?

LINA

Se nem szép, se nem fiatal. Idősebb lehet az apámnál is, mert már őszül a haja és nem is gróf. Azt mondják, hogy valami főigazgató az iskoláknál. De szép, jóságos szeme van és az inassal is úgy beszél, mintha az is főigazgató volna.

MÁRIA

Őt is szeretném látni. Talán mégis felöltözöm. (*Felkel és az ágy felé indul, melyen a ruha fekszik; lépése ingatag; **Lina** melléje siet és támogatja az ágyig, ahol megállanak. **Mária** cirógatja a ruhát.*) Szép, tiszta, fehér ruha. Ha a doktor úr megengedi, felveszem és lemegyek valamelyik ablakhoz; legalább meglátom őket, mikor kocsiba szállanak.

Digitized by Google

LINA

Ha nem fél egyedül maradni, lenézek, hogy itt van-e már a doktor úr; ő az egyik tanú, bizonyosan lent lesz már. Jó lesz?

MÁRIA

(*Mialatt visszamegy a pamlagra és ledül.*) Jó lesz, gyermekem. Dehogy félek egyedül lenni. Olyan jó, ha az ember egyedül van. Legfeljebb elszunnyadok és aludni édes, aludni jó. Talán ad a doktor úr olyan jó erősítőt, mint amilyen jó altatót adott.

LINA

(*Indul a szoba egyetlen ajtaja felé; **Mária** merengve utána néz. Mikor **Lina** az ajtót nyitja, a küszöbön találkozik az orvossal.*) Itt van már a doktor úr! (*A doktor elegáns világfi frakkban, fehér nyakkendővel.*)

AZ ORVOS

Jó napot! Jó napot! Hogy vagyunk? Látom jól.

MÁRIA

(*Fel akar ülni; az orvos int neki, hogy maradjon. Visszafekszik.*) Köszönöm, doktor ur; nagyon jól lehetek, hogy fel tudtam kelni. Az az altató nagyon jó volt. Átaludtam az egész éjszakát. Csak reggel, mikor felébredtem, nagyon fájt a fejem; olyan üres volt és úgy zúgott a fülem; de csak félóráig tartott, azután megnyugodtam.

Digitized by Google

ORVOS

(*Felveszi az asztalkáról a kék morfiumos üveget és a világosság felé tartja.*) Látom, szót fogadott és nem vett belőle többet, mint amennyit rendeltem. Csak a nagy gyengeség miatt volt az erős utóhatás. (*Leteszi az üveget az asztalka szélére, úgy hogy* ***Mária*** *a kezével könnyen elérheti.*)

LINA

Az asszonyság már este 7 órakor kérte a cseppeket, de én csak tíz órakor adtam neki és pontosan kiolvastam a húsz cseppet, amint rendelni tetszett.

ORVOS

(*Megveregeti* ***Lina*** *orcáját.* ***Lina*** *leül és szótlanul nézi a jelenetet.*) Jól van kicsike; mindig szót kell fogadni. (***Máriához***, *kit ujjal megfenyeget.*) Nem szabad ám ezt a gyereket elcsábítani, hogy rendeleteim ellen cselekedjék. (*Leül a pamlag szélére.*)

MÁRIA

Nem tehetek róla, doktor úr. Mikor beesteledik, rám szakadnak az emlékek és égetik a lelkemet, Mikor ébren vagyok, rossz álmaim vannak; ha alszom, szépeket álmodom.

AZ ORVOS

A betegek képzelődők. Amint megerősödik, elmúlik ez a félszeg állapot. Az álomcseppek is

Digitized by Google

gyengítik a szervezetet, ezután nem szedünk belőlük.

MÁRIA

De kár; már nem lesz szabad feledni.

ORVOS

Maga még nagyon fiatal és még sok ideje van feledni. Nem tudnám mi felejteni valója van az ilyen ifjú teremtésnek?

MÁRIA

Elég, ha én tudom.

ORVOS

Lázképek. Nézzük csak! (*Mária pulzusát fogja és nézi vagy tíz másodpercig az órát.*) Mintha ma izgatottabb volna. Kár volt felkelni. Mondtam, hogy csak akkor keljen fel, mikor már egészen jól érzi magát.

MÁRIA

Egészen jól! Ki tudom én azt várni? Le akartam menni, látni akartam a méltóságos asszonyt és a vőlegényét. Úgy-e szabad felöltözni, doktor úr? (*A fehér ruhára mutat.*)

ORVOS

Vagy úgy! Az esküvő izgatja. Kíváncsi. Igy már értem a gyorsabb érverést. De abból az öltözködésből nem lesz semmi. Azt nem bánom,

Digitized by Google

ha az ágyon kívül marad, de semmi izgalom. Főleg nem kell gondolkozni. Inkább beszélgessen Linácskával, az kevésbbé árt. (*Megint kihúzza az óráját.*) Fél óra mulva indulunk az anyakönyvvezetőhöz. Visszajövet megint benézek egy percre. Addig viselje jól magát. Pá! (*Lina felé is megbiccenti a fejét. El.)*

MÁRIA

(*Linához.*) Hová tette a leveleimet?

LINA

Ott vannak a hálószekrény fiókjában.

MÁRIA

(*Félkönyökre támaszkodik és kiveszi a szekrényke fiókjából a leveleket.*) (*Linához.*) Maga nem kíváncsi, Lina?

LINA

De nagyon!

MÁRIA

Menjen ki a folyosóra és nézzen ki az ablakon; legalább el fogja nekem mondani, hogy mi történt?

LINA

(*Odajön a pamlaghoz, megigazítja Mária fejealját és odatesz egy csengetyűt a kis asztalra.)* Ha valami kell, csak csengessen Mária asszony, mindjárt itt leszek. (*El.*)

Digitized by Google

MÁRIA

(Olvassa a levelekct és csókolgatja az aláírásokat; közben törölgeti leomló könnyeit. Megfelelő szünet után bejönnek ***Hidvéghyné*** *egyszerű, szürke utazó ruhában és* ***Keresztesné*** *fekete selyemruhában.)*

HIDVÉGHYNÉ

Jó napot, Mária. A doktor úr azt mondta, hogy maga szeretne engem látni. Itt vagyok és magammal hoztam Keresztes mamát is.

MÁRIA

(Aki hamar a párna alá tette a leveleket, fel akar kelni. ***Keresztesné*** *gyorsan mellette terem és leszorítja.* ***Mária*** *kezet csókol neki. Keresztesné leül a pamlagra.)* Nem úgy gondoltam; szerettem volna menyasszonyi díszben látni.

HIDVÉGHYNÉ

Ez az! *(Megfordul a sarka körül és mutatja magát.)*

MÁRIA

(Csalódottan.) Én másképen képzeltem. És nem szólják meg a méltóságos asszonyt, ha így megy a templomba.

HIDVÉGHYNÉ

Bennünket nem esketnek a templomban; mi csak polgári házasságot kötünk. A mi papunk az anyakönyvvezető; ez elé nem szokás nagy

Digitized by Google

díszben állani. Azután elvált asszony is vagyok, már nem illet a myrtuskoszorú. A szertartás után mindjárt utazunk is.

MÁRIA

Házasság isten nélkül; esküvő lakodalom nélkül! Olyan furcsa, olyan úri! Nekem legalább isten volt a tanúm és nem a doktor!

HIDVÉGHYNÉ

(Nevetve.) Maga csacsi! Mi törvényes házasságot kötünk és ehhez nem elég az isten tanusága.

MÁRIA

Úgy gondoltam, hogy azután Keresztes főtisztelendő úr is megáldja, akkor megvolna az isten tanusága is.

KERESZTESNÉ

Ezt maga nem érti gyermekem; az én fiam legjobb kívánságai kísérik ezt a házasságot, de a templomban meg nem áldhatja; tiltja az isten törvénye.

MÁRIA

Nem is lehet azt érteni, hogy más törvénye van az embernek és más törvénye van az istennek; de látom, hogy a méltóságos asszony mégis örül, hát én is vele örülök és mégis csak azt kívánom, hogy az isten áldása kísérje az új házasságban.

Digitized by Google

KERESZTESNÉ

Amen!

HIDVÉGHYNÉ

Isten áldja meg, Mária; megyek és talán nem is látom viszont, míg a nászútról vissza nem jövök. Addig gyógyuljon meg és ne gondoljon semmi mással. (*Megcsókolja a homlokát.*) Keresztes mamával még találkozom visszajövet. *(El.)*

MÁRIA

A tekintetes asszony nem megy el az esküvőre?

KERESZTESNÉ

Nem, gyermekem, én itt maradok magánál!

MÁRIA

(Fogja és csókolja Keresztesné mindkét kezét.)

KERESZTESNÉ

(Hevesen tiltakozik.) Ez a nagy hálálkodás igazában nem illet meg. Szívesen elmentem volna az esküvőre és csak utóbb jöttem volna fel magához; de nem lehet — a fiamtól.

MÁRIA

(*Figyel, mintha értené.*) A főtisztelendő úr, „ezt" a polgári házasságot sem szereti.

KERESZTESNÉ

Meglehet. De ha már megesett, barátságból ő is részt vett volna; de a világ rossz néven

Digitized by Google

venné, ha katholikus pap jelen lenne polgári esküvőn. A gratulációra mégis eljövünk.

LINA

(*Kinyitja az ajtót és beszól.*) Keresztes apát úr ő nagysága kérdezteti, hogy bejöhet-e?

KERESZTESNÉ

(*Szétnéz.*) Hogyne! Szívesen látjuk.

KERESZTES

(*Bejön; Lina kívül marad.*) Jó reggelt, mama. Mi csak mindig egyet gondolunk. Én is úgy ítéltem, hogy a gratulációig nem tehetünk jobbat, mint meglátogatjuk Máriát. (*Odalép Máriához.*) Jó napot, Mária! (*Keresztes arccal a közönség felé áll és mikor e szavak után végig símit Mária fején, arca csak tiszta örömöt és semmi mást nem mutat.*) Ágyon kívül, hála istennek! Most már gyorsan fogunk haladni a teljes gyógyulás felé. Ma reggel meglátogattam a mamát és a gyerekeket; jól vannak, tiszteltetik, csókoltatják, holnap ismét bejönnek. (*Mária hálás arccal félkarra támaszkodik, Keresztes, aki eddig lehajolt hozzá, feltünés nélkül megfelelően kiegyenesedik.*) Ha van valami kívánsága, mondja meg!

MÁRIA

(*Szenvedélyesen.*) Nagyságos uram, el akarok innen menni!

Digitized by Google

KERESZTES

(*Leül. Nyugtalanul.*) Bántotta valaki! Mi történt?

MÁRIA

Nem, nem történt semmi, csak egy ártatlan leányka megjegyzéséről van szó. A portás kis leánya, kit a méltóságos asszony az én szolgálatomra iderendelt, csak az imént kért, hogy mondjam el neki a multamat, mert a többiektől hallotta, hogy nekem multam van. (*Mindkét kezével eltakarja arcát, Keresztes és Keresztesné némán nézik egymást.*) Ha már a gyermek előtt sem tudnak hallgatni, mit beszélhetnek egymás között? Nem tudnám elviselni a többi cselédek örökös gyanakvását, esetleges megjegyzéseiket. Nagyságos uram, vigyen el innen, nem bánom — ha a klastromba.

KERESZTES

(*Elborult arccal.*) Hm! hm! Az utca és a klastrom messze esnek egymástól.

MÁRIA

(*Riadtan.*) Á multam! Itt is a multam!

KERESZTES

Maga helyes nyomon jár gyermekem; a klastromnak az volna a hivatása, hogy békét és megnyugvást adjon zaklatott női szíveknek. Teljesíti is valamelyest ezt a hivatást főúri nők

Digitized by Google

számára; de szegény asszonyokkal szemben olyan követelményeket állít fel, melyekkel maga nem rendelkezik.

MÁRIA

Nem vagyok elég tisztességes?

KERESZTES

Ne firtassuk ezt. Ha nem tartanám annak, nem volnék itt és nem volna itt az anyám sem. (*Keresztesné helyeslőleg int.*) A klastromokban nem sokat kérdeznek azoktól, akikből fejedelemasszonyok válhatnak és nagyon sokat azoktól, akikből szolgáló nővérek lesznek. És magának vannak gyermekei, akiknek még nagy szükségük lehet az anyjukra!

MÁRIA

Nem vagyok már büszke; a gyermekeket az Önök és a méltóságos asszony jóakaratába ajánlanám és én eltemetkeznem a világ elől, akár meghaltam volna.

KERESZTESNÉ

És mit szólna az ura, ha mégis hazajönne?

MARIA

Legalább szentnek fog tartani és nem gyalázatosnak.

KERESZTESNÉ

Ne beszéljünk már a klastromról, kedves lányom. Ha maga komolyan akarná, bizonyára

Digitized by Google

be tudna oda jutni a fiam segítsége nélkül is; de én nem engedem, hogy maga ilyen fiatalon eltemetkezzék a szent falak közé. Ha maga úgy érzi, hogy van miért vezekelnie, vezekeljen becsületes munkában, maradjon gyermekeinek támasza és nevelője; legyen az, ami volt, amikor először lépte át házunk küszöbét.

MÁRIA

Akkor sem kaptam már becsületes munkát, most még kevésbbé kapok. Akkor, ha más nem is, magam becsültem magamat, de most...

KERESZTES

Most súlyosabb a kereszt, de igaz bűnbánat könnyíti a terhet és megnyitja a mennyeknek kapuit is.

MÁRIA

Nem félek ezektől a kapuktól; az isten igaz bíró.

KERESZTESNÉ

Maga fel tud emelkedni az istenig és szökni akar egy kis leány megjegyzése elől!

KERESZTES

Ezt ne vesse szemére, édes anyám; ez természetes. Az emberek könnyebben tudnak megbékülni a láthatatlan istennel, mint elviselni mindennapos társaik megjegyzését. A földi lemondás nehéz és a mennyei jutalom messze van.

Digitized by Google

KERESZTESNÉ

(*Feláll és fia vállára teszi kezét.*) Nehéz, de nem lehetetlen. (*Máriához.*) Nem kívánom, hogy olyan környezetben maradjon, ahol nyíltan, vagy titkon megszólják. Van még hely, ahol magát is meg tudják érteni; ahol munkát is, szeretetet is talál. El fogjuk vinni a parochiára, ott fog dolgozni mellettem és helyettem.

MÁRIA

(*Felugrik.*) Nincsen már semmi bajom, egészséges vagyok. Vigyenek mindjárt. Hű leszek, mint a kutya és dolgozni fogok tíz helyett, nem kell mellettem se inas, se más cseléd. Magam végezek el mindent.

LINA

(*Kisleányos szelességgel.*) Egy munkás ember van odalent; azt mondja, hogy Erdős Máriát keresi. A papa kérdezteti, hogy bocsássa-e be?

MÁRIA

(*Felsikít.*) József! Érzem, hogy József! Nem, ne! Nem akarom látni!

KERESZTES

Majd megnézem, hogy kicsoda? (*Int Linának, Lina el.*)

Digitized by Google

MÁRIA

(*Visszafogja az induló Keresztest.*) Ne is nézze, nagyságos uram! József nem él! József a tengerbe veszett! József nem láthatja viszont Máriát! Ne is kérdezze, hogy ki az az idegen ember?

KERESZTES

Ne tartóztasson gyermekem, ne akarjon az élet útjába állani.

MÁRIA

(*Zokogva átkarolja* ***Keresztes*** *karját.*) Ne bocsássa be, nagyságos uram, föld alá sülyedek szégyenletemben.

KERESZTES

(*Mereven türi, hogy* ***Mária*** *karjára borul.*) Talán nem is ő és ha ő volna, adjon hálát az istennek, hogy él és megjött. (***Máriát Keresztesné*** *karjaiba tolja és elmegy.*)

KERESZTESNÉ

(***Máriát*** *gyengéden a pamlagra ülteti.*) Bátorság gyermekem, óhajtanám, hogy igaza legyen és hazakerült legyen a maga természetes oltalmazója.

MÁRIA

Az én oltalmazóm . . . az én hűséges, jó uram, kit egy világtenger nem tudott . . . tőlem elszakítani és akitől én . . . én . . . (*Öklével veri*

Digitized by Google

a keblét.) Nem és százszor nem! (*Az ablakhoz rohan és felszakítja, hogy kiugorjék.*)

KERESZTESNÉ

(*Utána rohan és visszafogja.*) Szerencsétlen teremtés! (*Parancsoló hangon.*) Üljön le!

MÁRIA

(*Gépiesen engedelmeskedik és ismételgetve mormog.*) Már nem is szeretem, minek lássam?

(*Az ajtó nyílik és* ***Keresztes*** *maga elé bocsátja* ***Józsefet,*** *mikor* ***Mária*** *meglátja, felugrik, eléje rohan és a nyakába borul.* ***Keresztes*** *be sem jön,* ***Keresztesné*** *kioson. Ezalatt* ***Mária József*** *keblén hol zokog, hol nevet és néhány másodpercig már Keresztesék távozta után sem hallani egyebet, mint szakadozott egyenként feltörő szavakat:* „József!" „Édes József!" Megjöttél! Szerelmem! Életem! ***József*** *szótlanul lehajlik* ***Máriához*** *és egy hosszú csókkal lezárja ajakát, majd lecsókolja könnyeit.*)

JÓZSEF

(*Gyengéden a pamlaghoz vezeti* ***Máriát,*** *leülteti, maga elé tolja, megfogja mindkét kezét és szembe nézi.*) Meg sem látszik a betegség rajtad. Milyen szép vagy!

MÁRIA

Az öröm! Tetszem neked?

JÓZSEF

Boldog vagyok!

Digitized by Google

MÁRIA

(*Pajzán jó kedvvel.*) Megállj, mindjárt szép leszek. (*Felugrik és csenget. Lina beszalad.*) Lina felöltözöm, felveszem a szép fehér ruhát. Nekem is esküvőm van ma, megjött az uram. Nézze Lina, milyen szép ember! (*Megy a kályhaellenző mögé, ahová Lina utána viszi a ruhát. Öltözik.*)

JÓZSEF

Csacska asszony! Mintha én nézném a ruháját!

MÁRIA

(*Az ellenző mögül.*) Én szép akarok lenni neked, csak neked.

JÓZSEF

Nekem mindíg az voltál. Szép voltál, jó voltál, csakhogy megtaláltalak.

MÁRIA

(*Az ellenző mögül kidugja a fejét és csókot hány József felé.*) Az ám, hogyan is találtál rám?

JÓZSEF

Követtem utadat Berzencétől idáig nyomról-nyomra!

MÁRIA

(*Az ellenző mögé húzza a fejét; ijedten.*) Nyomról-nyomra — idáig.

Digitized by Google

JÓZSEF

Bizony. Jártam Ilkafalván és onnan Kistétényre mentem; ott már útbaigazított a mama.

MÁRIA

(*Megint kidugja a fejét.*) Láttad a gyerekeket. Hozzám csak holnap jönnek. Holnap egész nap együtt leszünk velük. Én is játszani fogok velük.

JÓZSEF

Magad is gyermek vagy még, Mária.

MÁRIA

(*Az ellenző mögött.*) A te gyermeked, atyus! (*Linához.*) Siessünk Lina; milyen jó, ha valaki segít öltözni; az ember olyan hamar elkészül. (*Kiszól.*) Már megvagyunk József! (*Kiugrik az ellenző mögül és József elé áll; arca lázasan piros.*) Most nézd meg a te Máriádat!

JÓZSEF

Fehér vagy, mint a liliom! Ez a te színed! (*Megöleli.*)

MÁRIA

(*Kibontakozik József karjaiból és kacagva tapsol.*) Még ma reggel ki gondolta volna! (*Észreveszi a bámészkodó Linát.*) Mit bámul Linácska, olyan boldog vagyok! (*Megfogja Linát és körültáncolja vele a szobát, majd kituszkolja az ajtón; mikor*

Digitized by Google

Lina kint van, nekiesik az ajtófélfának és felsikít.) Jaj a szívem!

JÓZSEF

(*Odarohan és ölbe kapja.*) Mária, az istenért, te nagyon beteg vagy!

MÁRIA

(*Bágyadtan.*) Nem vagyok! Nem akarok lenni! Csak a szívem sajog!

JÓZSEF

(*Lefekteti Máriát a pamlagra.*) Látod, mire való volt ez az öltözködés? Pihenj édes anyám. Szedd össze magadat. Én majd szép csendesen itt ülök melletted.

MÁRIA

(*Behúnyt szemmel keresi József kezét és abba fűzi a magáét.*) Mesélj nekem, József! Mesélj!

JÓZSEF

Megírtam már mindent. Majd ha egészséges leszel, újra elmondok szegről-végről mindent.

MÁRIA

(*Hirtelen felkönyököl.*) Mindent el fogsz mondani? Mindent megírtál?

JÓZSEF

(*Gyanutlanul.*) Mindent!

Digitized by Google

MÁRIA

(Fürkészve.) Mindíg csak engem szerettél?

JÓZSEF

(*Kitérőleg.*) Milyen bolond kérdés!

MÁRIA

(*Sürgetőleg.*) Felelj József, én tudni akarom! Mialatt el voltál tőlem, nem tetszett neked más?

JÓZSEF

Mindíg csak téged szerettelek, Mária! *(Meg akarja ölelni.)*

MÁRIA

(*Visszatolja*) Ne, ne! Te mást felelsz, mint én kérdezek. Nem akarsz vallani!

JÓZSEF

Nincs mit vallanom!

MÁRIA

Ne haragudj, József. Én tudom, hogy a férfinak asszony kell és te nekem nem tartozol semmivel.

JÓZSEF

Talán lázból beszélsz, Mária! Nőmnek, gyermekeim anyjának nem tartozom semmivel?!

Digitized by Google

MÁRIA

Ó hisz tudod! A hites férjek is tilosban járnak és te nekem nem vagy az és hosszú, hosszú ideig messze estél tőlem.

JÓZSEF

Lárifári! Beszéljünk másról. Beszélj magadról, vagy ne beszélj semmit. Majd ha ismét otthonunk lesz és egészséges leszel, egy-egy szép estén majd beszámolunk egymásnak a mult minden lépéséről!

MÁRIA

(*Visszahanyatlik a pamlagra.*) Be fogunk egymásnak számolni! József, mit mesélt neked a mama?

JÓZSEF

Elmondta, hogy leveleim csak most jutottak kezedhez; elmondta, hogy milyen végtelen nyomorban voltatok és elmondta, hogy most itt vagy és itt meg foglak találni.

MÁRIA

Mást nem mondott?

JÓZSEF

(*Nyugtalanul.*) Mit tudom én! Talán mást is mondott! Én nem is ügyeltem a beszédjére. Megöleltem a gyermekeket és siettem hozzád.

Digitized by Google

MÁRIA

József, a mama nem mondott el neked mindent.

JÓZSEF

Az természetes. Nem is lehet másfél év nyomorát egy negyed óra alatt elmondani.

MÁRIA

(*Zihálló kebellel.*) Hát még egy boldogtalan pillanatét! (*Önfeledten, mintegy önkívületben.*) Jaj, jaj! (*Mintha a kezével legyeket hessintene.*)

JÓZSEF

(*Ijedten.*) Mária, te rosszul vagy! (*Felkap egy vizes poharat és Mária ajkához tartja.*)

MÁRIA

(*Szürcsöl egy-két csepp vizet, azután félretolja a poharat.*) József, hallgass meg!

JÓZSEF

(*Becézö hangon, mintha beteg gyermekhez beszélne.*) Igen, édes anyám, beszélj, hallgatlak!

MÁRIA

(*Idegesen.*) Ne beszélj velem ilyen hangon; menj el innen; ki hívott téged ide? Nincs mit mondanom!

Digitized by Google

JÓZSEF

(*Békítőleg.*) Akkor ne mondj! (*A homlokára teszi a kezét.*)

MÁRIA

(*Elköki a kezét.*) Ne nyúlj hozzám, éget az érintésed!

JÓZSEF

(*Visszahúzódik és egy székre ül,*) Jó, jó! (*Mintegy önmagában.*) Megvárom, míg magadhoz térsz.

MÁRIA

(*Felül; hideg nyugalommal.*) Szegény József! Ez attól a kőtől van, mely a szívemet nyomja. Hajolj ide hozzám, majd megsúgok neked mindent.

JÓZSEF

(*Odahajlik **Mária** félé.*) Mondd hát!

MÁRIA

(*József háta mögött elkapja az asztalkáról a morfiumos üveget és egyszerre kiissza az egészet; hátrahanyatlik.*) Aludni akarok! Jó éjszakát!

JÓZSEF

(*Feltekint és meglátja Mária lehanyatló kezében az üvegcsét, ijedten kikapja és megnézi; felordít.*) Szent isten! Méreg! Segítség! Jaj, segítség!

Digitized by Google

LINA

(*Berohan.*) Jesszus Mária, baj van?

JÓZSEF

Mária meghal! Orvost! Gyorsan orvost! (*Térdre rogy Mária mellett.*)

LINA

(*Elrohan.*)

JÓZSEF

(*Mária szívére szorítja a fülét és zokogva ismételgeti.*) Mária, Mária!

MÁRIA

(*Mintegy álomban átkarolja József fejét és igyekszik magához szorítani.*) Hajtottak, mint a vadat és a gyerekek oly éhesek voltak; de én azért szerettelek mindig. A lelkemet nem adtam oda senkinek.

JÓZSEF

(*Mindent megért és elbödül, mint a sebzett oroszlán, de szó nem jön ki az ajakán, csak valami elvágott tompa hang.*) Mária!

MÁRIA

Neked tiszta voltam, neked az is maradok! Csókolj meg!

Digitized by Google

JÓZSEF

(*Csókolja Mária arcát, ajkát, kezét.*) Az én vétkem! Az én bűnöm! Istenem irgalmazz!

(*Az ajtó nyílik és berohannak elsőnek* ***Keresztes,*** *utána az* ***orvos,*** *majd* ***Keresztesné, Hidvéghyné*** *és végül* ***Lina.***)

KERESZTES

(*Megragadja Józsefet és talpra állítja.*) Ember, mi történt itt?

JÓZSEF

(*Bambán bámul Keresztesre és az üres morfiumos üvegre mutat.*)

MÁRIA

Szent atyám, én meggyóntam neki.

KERESZTES

(*Mélyet sóhajt.*) Megtette a kötelességét! (*A doktorhoz, aki Mária körül foglalatoskodik.*) Van-e remény, doktor?

ORVOS

(*Tagadólag rázza a fejét.*)

KERESZTES

(*A mellette álló Józsefet támogatja.*) Bátorság, barátom! Ahol az emberi tudomány megszűnik, az isten még mindíg segíthet.

MÁRIA

(*Halkan.*) József!

Digitized by Google

JÓZSEF

(*Odaugrik Máriához; az orvos félreáll és suttogva magyaráz az asszonyoknak.*) Mária, ne hagyj itt!

MÁRIA

(*Fel akar ülni; **Keresztesné** és **Lina** két oldalt segítik, felültetik és párnákat raknak alája.*) Ne búsulj, József; ennek így kellett lenni. (*Magához inti Keresztest s József kezét az övébe teszi.*) Önre bízom ezt a nagy gyermeket, szent atyám, gondozza őket mind.

KERESZTESNÉ

(*Elfojtott zokogással.*) Az én gyermekeim lesznek mind.

HIDVÉGHYNÉ

És az enyémek! (*Az orvoshoz.*) Doktor úr, mentse meg őt is!

ORVOS

A szent atya mondta: Istennél a segítség.

KERESZTES

(*Kiegyenesedik és parancsoló tekintettel eltávolítja mindannyit **Mária** mellől; csak Keresztesné marad és támogatja a haldoklót.*)

Békesség e háznak és minden lakójának! (*Letérdel.*)

(*Keresztet vet Máriára; megcsókolja a keresztet és Máriával is megcsókoltatja.*)

Digitized by Google

Teljél be az isten szentségével és szabadulj meg minden bűnödtől! Nyíljanak meg előtted a mennyország és az örök boldogság kapui. Áldjon meg téged (*áldólag terjeszti ki kezeit*) a mindenható isten. Apa és Fiú és Szentlélek, Amen.

VALAMENNYIEN

Amen!

KERESZTES

(*Homlokon csókolja Máriát és felkel.*) (*Állva, összekulcsolt kezekkel.*) Misszionárius vagyok ebben a pillanatban és a te küldetésedben járok el, uram Jézus, mikor nem követem a felekezeti és állami törvények betűjét, hanem a te tiszta hitednek tanítása szerint járok el. (*A többiekhez hivatalos hangon.*) Ime jelen vannak előttem Schwarz József és Erdős Mária, hogy felvegyék a házasság szentségét és én az Úr szolgája in facie mortis, a halálnak minden korlátot lebontó magasztos színe előtt teljesítem kötelességemet.

(*Az orvos fogja Józsefet és Mária mellé vezeti, azután a pamlag fejéhez áll. Hidvéghyné és Lina a pamlag tulsó oldalán térdelnek.*)

KERESZTES

(*Józsefhez.*) Mi neved?

JÓZSEF

Schwarz József!

Digitized by Google

KERESZTES

(*Máriához.*) Mi neved?

MÁRIA

Mária. (*Ettől kezdve Mária arca, szeme, hangja, túlvilági boldogságot fejeznek ki. Mennybemenetel.*)

KERESZTES

Nyilatkozzatok az isten szine előtt, hogy akarjátok-e egymást házastársakul venni?

JÓZSEF, MÁRIA

Akarjuk.

KERESZTES

Igéritek-e, hogy holtiglan Isten parancsolatja szerint mint házastársak akartok élni?

JÓZSEF

(*Zokogva.*) Holtiglan!

MÁRIA

(*Boldogan.*) Igérem!

KERESZTES

(*Leoldja övét és ezzel összeköti őket.*) Bizalmunk a hit az istenben, aki az eget és a földet teremtette. Abraham, Izsák és Jakob istene áldd meg ezt a frigyet és ennek minden magvát. Hármas szent egységed védőleg lebegjen fölöttük most és mindörökön örökké, Amen!

Digitized by Google

MINDANNYIAN

Amen!

MÁRIA

(*Miközben Keresztes visszalép.*) Most becsületes asszony vagyok!

HIDVÉGHYNÉ

(*Megcsókolja Máriát.*) Most becsületes asszonyok vagyunk!

MÁRIA

(*Felemelkedik, ragyogó arccal.*) És gyermekeimnek van már becsületes anyjuk. (*Hátradől, meghal.*)

JÓZSEF

(*Felordít.*) Mária ne hagyj el, mit csináljak én nélküled?

KERESZTES

(*Elhúzza Józsefet a halottól.*) Folytassa becsületben élete útját és őrizze meg hiven annak emlékét, kinek lelke megtisztultan száll Megváltója felé.

(*Keresztesné és Hidvéghyné a pamlag mellett térdelnek és lecsukják Mária szemeit, a függöny lassan legördül.*)

(VÉGE.)

Digitized by Google

Digitized by Google

MÁRKUS SÁMUEL KÖNYVNYOMDÁJA, BUDAPEST.
Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

AUG 1 5 1930

Digitized by Google

Digitized by Google